

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Rizikové chování středoškolské mládeže

Vypracoval: Jiří Šabršula
Vedoucí práce: PhDr. Miroslav Procházka, Ph.D.
České Budějovice 2019

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum:

Šabršula Jiří

Abstrakt

Práce se zaměřuje na problematiku rizikového chování středoškolské mládeže. Součástí práce je zjištění výskytu rizikového chování a možných způsobů eliminace tohoto nežádoucího jevu. Práce bude kombinací kvantitativního a kvalitativního výzkumu. Za pomoci metodiků prevence na daných středních školách zjistíme připravenost škol na tento nežádoucí jev a dále pomocí dotazníkového šetření zjistíme výskyt určitých složek rizikového chování, které je totožné pro střední školu.

Klíčová slova

Mladiství, rodina, vrstevníci, problémové chování, záškoláctví, alkohol, drogy, kouření, šikana.

Abstract

The thesis focuses on the issue of risky behavior. Part of the work is to find out the occurrence of risk behavior, and what is the possible elimination of this undesirable phenomenon. The survey will be carried out by a combination of quantitative and qualitative research. With the help of prevention methodologists at given secondary schools we will find out the preparedness of schools for this undesirable phenomenon and with the help of the questionnaire we will find out the occurrence of risk behavior.

Keywords

Adolescents, family, peers, problem behaviour factors, truancy, alcohol, drugs, smoking, bullying.

Tímto bych rád poděkoval PhDr. Miroslavu Procházkovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodickou pomoc při vypracování této práce. Mé díky patří i studentům středních škol, ve kterých byl prováděn výzkum a metodikům prevence za poskytnuté rozhovory.

Obsah

Úvod.....	7
1 Vlivy působící na mládež	9
1.1 Rodina	9
1.2 Výchova.....	10
1.3 Škola	11
1.4 Vrstevníci.....	12
1.5 Média	12
2 Rizikové chování ve škole	14
2.1 Projevy rizikového chování	14
2.1.1 Šikana.....	15
2.1.2. Kyberšikana	16
2.1.3. Záškoláctví.....	17
2.1.4 Rizikové chování v dopravě	18
2.1.5 Alkohol	18
2.1.6 Kouření - Tabakismus.....	19
2.1.7 Drogy	20
2.1.8 Útěk z domova, toulavé děti	20
2.1.9. Agresivita.....	22
2.2 Prevence rizikového chování ve škole	22
3 Výzkumný projekt	24
3.1 Téma výzkumu a jeho zaměření	24
3.2 Cíl práce a předpoklady	24
3.3 Metodologie.....	25
3.4 Vzorčky respondentů	25
3.5 Vyhodnocení dotazníkového šetření	26
3.6 Vyhodnocení rozhovorů s metodiky prevence	46
3.7 Vyhodnocení předpokladů a výzkumných otázek	49
4 Závěr	52
Seznam použité literatury	55
Seznam tabulek.....	57
Seznam grafů	58
Seznam příloh	59

Úvod

Rizikové chování mladistvých se stalo celosvětovým problémem. Budoucnost světa a lidí, kteří v něm žijí, do určité míry závisí na výchově mladší generace. Soubory zákazů, náповěd, trestů a pochval nebo příkazů jsou nástroje, které pomáhají dospělým vychovávat mladistvé. Jsou si dospělí, v tomto případě rodiče, jisti, že za použití těchto metod vychovají například svého potomka správně? Vlivy na mladistvého, jako je známé používání moderních technologií, mobilních telefonů, sociálních sítí a dalších, značně ovlivňují celkový růst a výchovu jedince. Dnešní mládež je zahlcena Facebookem, Instagramem a dalšími servery, a den bez mobilního telefonu si naprostá většina neumí ani představit. Vzniká tedy tlak na jedince, a to jak ze strany rodiny, která vyžaduje na mladistvém určité vzorce chování, tak i tak i z okolního prostředí, které má také své požadavky. Snaha vyhovět všem stranám vyvolává pocity duševních útrap.

Člověk jako bytost potřebuje svobodu, ale i jasně daná pravidla a úkoly, a to obzvlášť v době dospívání. Jako mladí se hledáme a snažíme se porozumět okolnímu světu. Přemýšlíme, jak se zachovat při řešení problémových situací, které vzniknou nebo při prvních milostných schůzkách. Jak tyto záležitosti řešit, když nemáme jako mladistvý žádné zkušenosti? Rodinou jsme vedeni už od raného dětství k tomu, abychom vedli slušný a spořádaný život. Každý rodič chce mít ze svého potomka slušného člověka, který má správně nastavené normy chování, rozumné hodnoty a představy a snaží se rozvíjet v osobním, pracovním ale i milostném životě. Bohužel existují ale i věci negativní, jako je neúspěch, marná snaha, utrpení, nemoci a smrt.

Mladistvého dospívajícího jedince ohrožuje rozměrná škála sociálních a zdravotních problémů. Mezi tato rizika zařazujeme alkohol, cigarety, drogy, sexuální poměry. Je zapotřebí si uvědomit, že mladiství jsou naši budoucností, a zároveň budoucností pro celý svět. Nikdo nebyl zcela bez chyby v období puberty, tak se to nedá očekávat ani u dospívajících jedinců, kteří prožívají nejkomplicovanější stádium života. Z pohledu nás dospělých se i jednoduchý problém u mladistvého jedince může zdát na první pohled naprosto neškodný. Je třeba ale znát veškeré faktory, které problému předcházejí a rovněž příčiny vzniku. Situace se může vyhrotit až do extrémního stavu, a mladistvý dospívající jedinec se stane obětí rizikového chování, aniž by o to usiloval.

Toto téma jsem si zvolil právě kvůli dnešním žákům středních škol. Zajímá mě připravenost škol na vzrůstající výskyt rizikového chování, jaké projevy rizikového

chování jsou nejčastější, a které z nich nejvíce ovlivňují chování středoškolské mládeže. Výzkum nebude zahrnovat veškeré projevy rizikového chování středoškolské mládeže, ale bude zaměřen pouze na ty s nejčastějším výskytem.

Výzkum bude rozdělen na dvě části. Nejprve bude realizováno dotazníkové šetření, na jehož základě bude zjišťován výskyt projevů rizikového chování u žáků středních škol. Osloveni budou žáci středních škol maturitních ročníků (2. – 4. ročníky).

Druhá část výzkumu bude realizována prostřednictvím rozhovorů s metodiky prevence, které se budou týkat především otázky prevence a připravenosti škol na rizikové chování středoškolské mládeže a jeho případné řešení.

1 Vlivy působící na mládež

Rizikové chování mládeže je chování, které má nezdravý dopad na psychickou, ale i fyzickou stránku lidského života. Je to jev, který ohrožuje samotného jedince, ale z velké míry i okolí, ve kterém se nachází (Bendl, Hanušová, Linková, 2016, s. 16,17).

Vlivy působící na adolescenta jsou úzce spojeny s dospíváním a výchovou. Jedinec je pod vlivem sociálních faktorů. Prožívá období, kdy se rozvíjí myšlení a osobnost a také tělo prochází tělesnými proměnami. V tomto věku je naplno vystaven okolnímu světu. Začíná přemýšlet o svých ideálech, životních cílech a plánech. Formuje vlastní chování. Mezi důležité faktory pro samotný růst mladého člověka a jeho psychickou a sociální proměnu bezpochyby patří rodina a styl výchovy, dále škola a mezilidské vztahy s vrstevníky a stále se rozšiřující média a sociální sítě (Jedlička, 2004, s. 27).

1.1 Rodina

Pod pojmem rodina si představujeme osoby sobě blízké, milující sebe a své příbuzné. Rodina se stará o mnoho životních a výchovných faktorů. Má za úkol finančně zabezpečit dítě či dospívajícího a vychovat a připravit svého potomka na život v dnešní společnosti. Rodina by měla poskytnout novému členovi co nejvíce podnětů pro jeho maximální rozvoj. Dítě po narození přichází do rodiny jako člen, který je zcela čistý a neposkvvrněný špatnými činiteli nebo patologickými jevy. Právě rodina je první, kdo předává narozenému informace potřebné k zapojení se do budoucího světa dospělých (Jedlička, 2004, s. 36).

Vztahy mezi dětmi a rodiči by měly být založené na přátelství a vzájemné důvěře. Příliš vysoké vyžadování autority a plnění tzv. úkolů může být zárodkem budoucího kriminálního chování. Rodina jako taková se může lišit v mnoha případech, a v každém z nich má na dítě určitý dopad.

Rodiny sociálně slabé a sociálně silné. Obě tyto varianty rodin mají negativní výchovné dopady na dítě, avšak není to pravidlem. I dítě z finančně stabilní a dobře zaopatřené rodiny může trpět ztrátou sebedůvěry nebo špatnou výchovou. Když se zaměříme na problémové dítě, budeme si zpočátku myslet, že je znevýhodněno finanční situací v rodině. Dítě ale nestrádá finančně, nýbrž poukazuje na nefunkčnost rodiny. Nefunkční rodinou si můžeme představit také neúplnou rodinu, či rodinu, která kvůli zaměstnání nemá čas a prostor na výchovu svého dítěte, příp. rodinu s členy, kteří jsou znevýhodněni pouze základním vzděláním. Dítě je pak znevýhodněno, a to jak tělesně,

tak psychicky. Rozvoj dítěte strádá, na dítě se málo nebo špatně mluví, věnuje se mu málo času. To může mít za následek např. špatný vývoj řeči, omezenou slovní zásobu a z toho časem vyplývající i nízkou sebedůvěru. Může být omezen intelekt nebo potřeba poznávat.

Rodina je prvním činitelem možného rizikového chování. Prvotním problémem jsou rodiče samotní. Žijeme v době, kdy se věk pro manželský svazek stále posouvá, anebo se pár vůbec nevezme, a to z důvodu zanechání si jisté volnosti, nebo rodiče nejsou zralí vytvořit rodinné zázemí (Možný, 2011, s. 35). Když se mladistvý dostane do konfliktu se zákonem, vina je vždy svalena na špatnou výchovu nebo špatný vliv rodiny. Nikdo ale nevidí přímé poměry a stav rodiny. Svobodná mladá žena bez finančního zajištění má větší pravděpodobnost, že její potomek bude mít problémy s chováním a konflikty se zákonem. Vinu na tom má především stres působící na matku v době ranné výchovy, finanční problémy a situace spojené s bydlením nebo hledáním partnera. Není však pravidlem, že například žena finančně stabilní, se stalým partnerem a dobrými podmínkami pro bydlení bude mít dítě bez jakéhokoliv problému v chování.

Velký vliv na dítě může mít rozvod v rodině nebo úmrtí jednoho z rodičů. Často si tak dítě musí tzv. zvyknout na nového člena rodiny a vybudovat si nové citové vazby. Je pravděpodobné, že nebude snadné porozumět si s novým rodičem. Ze strany nového rodiče, ať už matky nebo otce, je výrazný problém s nastavením autority k dítěti. Příliš velká přísnost nebo naopak malá autorita může mít na následek negativní chování dítěte jako je agresivita nebo neposlušnost. Dítě může také trpět nedostatkem sebekontroly a sebevědomí. Stejnými příznaky trpí děti mající rodiče, které nezajímá, co jejich dítě dělá, jaké má problémy a do jeho záležitostí se nepletou (Bendl, Hanušová, Linková, 2016, s. 98).

1.2 Výchova

Výchova má velký vliv na chování dítěte. Výchovu jako základní úkol rodičovství můžeme rozdělit do tří základních stylů: autoritářská, liberální a demokratická.

Autoritářská výchova je taková výchova, kde je hlavním činitelem síla rodiče. Dítě musí poslouchat příkazy, plnit různě zadané úkoly, a jestliže dojde k tomu, že dítě nesplní své povinnosti a není poslušné, dochází k fyzickému trestu. Takovýto styl výchovy, který je založen na systému trestů a odměn, často vede k rizikovému chování dítěte jako je například představa útěku z domova. (Procházka, 2012, s. 87)

Liberální výchovu můžeme považovat za opak autoritářské. Rodiče během této výchovy prakticky nechávají dítě samo se rozhodovat o svém životě a o svých aktivitách. Rodiče pouze přihlížejí. Pozitivní na této výchově je fakt, že dítě více rozvíjí svou kreativitu a pracuje se svým volným časem. Negativní stránka liberální výchovy je ta, že dítě nemá žádný potřebný řád a jasně daný program, a tím ztrácí potřebu pro povinnosti. Nemá žádné smysluplné cíle. Ve školním věku dospívající nemusí respektovat žádné zákony, pravidla nebo opatření, jako je například školní řád. Dospívajícímu nebylo nikdy nic důrazně zakázáno nebo vysvětleno. Se zvyšujícím se věkem se může dospívající naprosto odepnout od rodinného kruhu. Dochází k rizikovému chování, jako jsou egoismus nebo porušování pravidel bez jakéhokoliv následku či pocitu viny (Train, 2001, s. 48-49).

Demokratická výchova je založena na diskuzi. Rodiče mají přirozenou autoritu, jsou dětem vzorem a jdou jim příkladem. Rozumná výchova kombinuje přirozené nároky na dítě s volností a vhodnými emočními vztahy (Malach, 2007, s. 28-29).

Když rodiče řeší otázku disciplíny, mají tendenci hodně křičet z důvodu upoutání pozornosti a nastavení vážné nálady. Je zjištěno, že delikventní děti pochází právě z rodin, kde rodiče nezvládají výchovu jako takovou. Tito rodiče nedokážou řešit vypjaté situace jinak než způsobem emotivního jednání. Nemohou dítěti poskytnout dostatečný rozvoj. V tomto stylu výchovy je pro ně obtížné jasně a důrazně stanovit pravidla a cíle. Rodiče mají strach projevit nesouhlas se špatným chováním svých dětí, jako např. lhaní, krádeže apod. Rodiče nedokážou uplatnit jasná pravidla výchovy, protože si s dítětem nebo dospívajícím nevytvořili blízký smysluplný vztah (Train, 1997, s. 47-48).

1.3 Škola

Mladiství tráví ve školském zařízení podstatnou část svého času. Je proto důležité, aby se ve škole cítili dobře. Škola zároveň funguje jako výchovný prostředek. Rodina a škola by měly spolu úzce spolupracovat a zajímat se o dítě, jeho prospěch, chování, ale i problémy. Ve školních prostorách se formuje osobnost jedince, která vyžaduje kvalifikované působení ze strany pedagoga. Pedagogický pracovník na dítě působí výchovným stylem se znalostí psychologie a psychoterapie (Bendl a kol., 2016, s. 27).

Ve školách se čím dál více objevuje problematika šikany a nově kyberšikany. Nárůst agresivního chování už není směřován jen mezi žáky, ale objevuje se i ve vztahu žák –

učitel. S narůstajícími problémy, jakými jsou různé projevy agresivity nebo záškoláctví, se musí pedagogové potýkat každý den. Učitelé, kteří většinu času musí věnovat ukázněné skupině výtržníku ve třídě a nastolení pořádku, nemají dostatek prostoru pro výuku dalších žáků ve skupině (Mühlpachr, 2008, s. 143).

1.4 Vrstevníci

Mladí jedinci rádi tráví čas se svými vrstevníky většinou stejného věku. Je to období života, kdy svůj čas tráví mimo dohled rodičů, obklopeni přáteli. Přátelství je pro dospívajícího jednou z nejdůležitějších věcí. Mladistvý si vybírá přátele podle svých aktivit, zájmů a ideálů. Tvoří se skupiny, které mají stejné cíle a tráví spolu většinu volného času. Ve skupině dospívajících nejsou zavedena pravidla, jako je tomu v rodinném kruhu. Dospívající se cítí ve skupině přátel neboli partě svobodně a uvolněně. Vztahy mezi přáteli bývají většinou pevné a upřímné. Přátelské vztahy, které vznikly v dětství, často přetrvávají až do dospělosti. Skupina má vždy vedoucího člena, dle kterého se určují zájmové aktivity. Tyto skupiny se mohou bavit požíváním alkoholických nápojů, užíváním drog nebo prováděním kriminální činnosti. To vše může mít špatný dopad na jedince. Mladistvý je obklopen přáteli a má pocit, že využívá efektivně a smysluplně svůj volný čas. Může si ale i uvědomit, že skupina, ve které se nachází, jde špatnou cestou. Uvědomí si, že společně páchají činy, které nejsou v souladu s jeho výchovou a často jsou i na hranici zákona, ale jeho touha patřit do okruhu přátel je silnější (Čačka, 2000, s. 317).

Vrstevnická skupina je důležitá především pro děti, které pocházejí z problematických dysfunkčních rodin. Dospívající z funkčních rodin mají zpravidla chování a výchovu v normě a ví, kde jsou nastavena jasná pravidla (Martin, 1997, s. 60).

1.5 Média

Média slouží v dnešní době jako nástroj k masivnímu ovlivňování lidí, a to nejenom mladistvých, ale i dospělých lidí, skupin až po celý svět. Média dokážou změnit náš osobní názor na určitou věc. Ovlivňují představy o světě, ideálech a o naší realitě (Rogers, 2011, s. 11-13).

Zvyšující se nárůst agresivity u mladistvých je právě často spojován s násilným a kriminálním chováním zobrazovaným v televizním vysílání. Televize je samozřejmě velice důležitým zdrojem příjmu nejnovějších informací.

Pro skupinu dětí nebo dospívajících je největší hrozbou používání internetu, který se často stává pro jedince závislostí. Závislost na internetu označujeme jako netománii. Dospívající neplní své povinnosti v reálném životě a touží po pocitech a prožívání internetového světa. Je to patologický jev, kterým trpí jedinci přibližně ve věku 20 - 35 let. Tento jev můžeme označit za nemoc působící problémy psychické i fyzické. (Jedlička, 2004, s. 48)

V dnešní době jednou z nejrozšířenějších problematik je používání sociálních sítí. Dospívající bez účtu na internetu v dnešní době nemohou fungovat. Je to skvělý společník pro komunikaci, avšak velmi nebezpečný pro dospívající děti. Například Facebook může být nástrojem pro šikanu nebo kyberšikanu. Skrývající se za sociálních sítí mladistvý často ignoruje pravidla mravní komunikace. Z důvodu závislosti nerozvíjí své osobní vztahy a bez vlastního vědomí se straní společnosti. (Jedlička, 2004, s. 48)

2 Rizikové chování ve škole

Pedagog často přistihne při činu mnoho dětí, mezi kterými dochází k fyzickému násilí, posměškům, lžím nebo krádežím. Těchto jevů je na školách celá řada. Učitel musí řešit kázeňské problémy mezi žáky, avšak v určitých mezích je toto chování součástí vývoje každého dítěte. Musíme ovšem rozlišovat dospívání a problémy s ním spojeny a antisociální chování. Rozhodnutí, kdy je chování ještě v normě, je subjektivní záležitostí. Je třeba brát v úvahu stupeň vývoje mladistvého, jeho vztahy v rodině a mezi přáteli. (Nešpor, 1997, s. 69).

Mezi rizikové chování, které se vyskytuje na školách, řadíme záškoláctví, šikanu vůči spolužákům, ale mnohdy páchanou i na učitelích, naprostou ignoraci a odmítání učiva a další nežádoucí způsoby chování, jejichž příčinou může být již špatná výchova v rodině. Když tento úkol rodina nesplní, dochází na školách ke kázeňským problémům a k dalšímu nežádoucímu chování. Mladistvý se nehodlá přizpůsobit řádům a pravidlům, která jsou ve škole nařízena. V tomto ohledu můžeme zmínit tři typy problémových (Auger, Bouchalat, 2005, s. 53). Prvním typem jsou žáci konfliktní vůči pracovní činnosti pedagoga. Tito studenti neustále vyrušují při výuce, provokují svým nevhodným chováním, jsou neklidní a často konfliktní. Opakem jsou žáci, kterým je vše jedno. Na vyzvání nechodí před tabuli ke zkoušce, nenosí domácí úkoly, nemají chuť pracovat ani se zapojovat do skupin. Třetí skupinou jsou žáci, kteří páchají zlo na ostatních. Vydírání spolužáků, konflikty mezi sebou, krádeže a poškozování věcí jsou na denním pořádku. Z pohledu školy jsou studenti s tímto stylem rizikového chování největší hrozbou. Mladiství nedbají na kázeňské postihy nebo vyloučení. Poškozují majetek školy, školu samotnou a tím i její jméno. Se studentem nebo skupinou studentů ve třídě, která prochází tímto problémovým chováním, musí učitel v hodině pracovat jinak. Například neustálé narušování výuky má za následek neprobrání patřičného množství vyučované látky a tím i dochází k zpomalení ostatních studentů. Pedagog aktuálně řeší nekázeň, hodina přestává být efektivní a ochuzený je tím celý kolektiv.

2.1 Projevy rizikového chování

Projevy negativního chování ze strany mladého člověka mohou být způsobeny mnoha faktory. Jedinec si neuvědomuje následky svého chování, kterým ubližuje jak sobě samotnému, tak i okolí. Dopívající člověk by si měl uvědomit riziko, které přináší tyto jevy. Nezvadatelnost povinností, nátlak na psychickou a fyzickou stránku jedince jsou startovacími faktory k rizikovému chování. Neúspěch nebo pomyslné omezování

svobody vede k patologickým prožitkům. Projevy rizikového chování, jako je záškoláctví, alkoholismus, užívání drog, šikanu ad., si níže rozebereme. Je třeba se umět uvolnit, odreagovat se od každodenních povinností. Stres a uspěchané okolí značně ovlivňují psychiku člověka.

2.1.1 Šikana

Šikana patří mezi patologický jev, který není typický pouze pro mládež, ale rovněž pro dospělé. Se šikanou se můžeme setkat v jakémkoliv období našeho života, a to jak ve škole nebo práci, tak i ve volném čase (Kolář 2001, s. 99).

Definice šikany již bylo formulováno mnoho. Dle Vágnerové a kol. (2009) se šikanou rozumí „*úmyslné a opakované fyzické i psychické ubližování slabšímu jedinci (skupině) silnějším jedincem (skupinou)*“.

Šikana může být také vysvětlována jako chování, jehož cílem je poškodit, zastrašit nebo ohrozit danou oběť. Ve většině případů si vybavíme šikanu fyzickou, avšak zapomíná se na šikanu psychickou, kterou tento problém většinou začíná. Fyzická šikana je vysvětlována jako fyzické násilí páchané na druhém. Psychická šikana je páchána bez tělesného násilí, kdy šikanovaný je terčem urážek, nadávek a zesměšňování před společností. Šikanující agresor mu dává najevo, že ho nemá v lásce, dochází ke krádeži, poškozování či schovávání osobních věcí. Psychická šikana často nabývá na intenzitě a může vyústit v šikanu tělesnou (Vágnerová. 2009, s. 11-20).

Šikanu je tak třeba vnímat jako formu závislosti a formu vztahové poruchy ve skupině. Pro její pochopení je nezbytná znalost jednotlivých částí - stádií.

Martínek (2009) rozlišuje stádia šikany:

1. *Ostrakismus*. Jedná se o nejnižší stupeň. Jedinec bývá vyřazen z kruhu, je přáteli ignorován, nikdo se s ním nebaví, je zesměšňován. V tomto stádiu se rodí skupina vedoucích agresorů. Zde ještě nedochází k tělesnému násilí.
2. *Fyzická agrese a psychická manipulace* nastává ve chvíli, kdy skupina-třída je vystavena různým situacím, jako jsou výlety, lyžařské kurzy, pololetí atd. Skupina agresorů, ke které se přidává zbytek třídy, si vybranou oběť dobírá, a to z důvodu uvolnění napětí agresorů.
3. *Vytvoření jádra*. V kolektivu vzniklo silné jádro agresorů a ostatní účastníci třídy dostanou na výběr. Buďto se přidají na stranu agresorů, tedy budou

poslouchat manipulativní příkazy nadřazené skupiny, anebo budou terčem šikany. Vzniká rozčleněná pyramida šikanování.

4. *Většina přijímá normy.* Role ve skupině jsou už rozděleny a bez námitek přijaty, je zde skupina vedoucích osobností a skupina tzv. otroků, kteří už nemají sílu a výdrž odporovat nátlaku agresorů a smiřují se se svým údělem.
5. *Totalita.* Agresoři vládnou pevnou rukou, podrobení žáci je poslouchají. U ubližovaného dochází k přeměně chování a začíná chránit svého agresora. Má v myšlenkách jen to, aby se nikdo nedozvěděl o šikaně na jeho osobu, je přeci naprosto v pořádku a nic se s ním neděje. Učitel by měl vzít na vědomí, že každá šikanovaná osoba dává najevo, že je někým ponižovaná nebo že se na ní páchají fyzické násilnosti.

2.1.2. Kyberšikana

Kyberšikana je způsob, jak ublížit druhému pomocí internetu. Každá nová technologie v sobě skrývá klady a zápory. Čím se vlastně liší kyberšikana od šikany? Šikanu si můžeme spojit například s tělesným ohrožováním a slovními urážkami. Kyberšikana nepoužívá fyzického násilí. K týrání druhých jsou používány mobilní telefony a internet, a jsou zcela ignorována pravidla mravní komunikace mezi osobami. Ve světě internetu má tento jev neomezené možnosti, jak druhému ublížit. Kyberšikana je prakticky způsob, jak šikanovat svou oběť pomocí moderních komunikačních technologií. Je to problém, který se na Českých školách a v kolektivech dětí a mládeže rychle rozrůstá. Rozesláním obrázku, které mohlo být ze začátku považováno za vtip, se během několika minut pomocí sdílení na portálech, jako je například Instagram nebo Facebook, může stát katastrofa. Agresor, který používá tento způsob, jak někomu ublížit, má jistotu, že neuvidí svou oběť tváří v tvář a zůstává v anonymitě. Zároveň je po agresorově útoku snazší na své chování zacílené na oběť zapomenout a minimalizuje svůj pocit viny. Kyberšikana může být provozována během dne prakticky kdykoliv. Mezi prostředky kyberšikany můžeme zařadit textové zprávy, obvykle s výhrůzkami nebo útočným či posměšným obsahem nebo videa či fotografie pořízené bez vědomí a souhlasu oběti, které jsou většinou nahrávány a dále sdíleny prostřednictvím internetu s myšlenkou, ublížit nebo zesměšnit, dále sociální sítě, chatovací místnosti nebo e-mail. Není nic jednoduššího nežli si vytvořit e-mail či profil na jiném portálu, ať pod pseudonymem nebo vymyšleným jménem, aniž by měl agresor obavy, že jej někdo identifikuje (Rogers, 2011, s. 32-36).

Z pohledu legislativy je kyberšikana pro trestný zákon neznámým pojmem, ale pachatel svým jednáním vůči oběti může překročit hranici zákona. Jedná se například o vydírání či omezování svobody, za což mu může hrozit až 4 roky odnětí svobody. Pro ochranu dětí-obětí, ale i naší, je důležité, abychom se naučili pohybovat se v sociálních sítích (Rogers, 2011, s. 13, 37).

2.1.3. Záškoláctví

V tomto období mladiství procházejí pubertou. Vztah s rodinou již není natolik silný. Rodiče vznášejí kritiku na dospívajícího a naopak. Puberta s sebou přináší pocity hledání sebe sama, vztek, nejistotu a rozpolcené myšlenky. Dospívající má za vzor své vrstevníky, hledá se v nich, porovnává. Rodina je odsunována na druhou kolej a prioritou se stává skupina jeho přátel. Důležitost přátelství a ignorace rodiny mají za následek záškoláctví neboli trávení času mimo školu.

Nejčastěji chodí jedinec za školu právě bez vědomí rodičů. Záškolák také může svou rodinu oklamat a předstírá bolest nebo jakékoliv onemocnění. Shovívavý rodič poté napíše omluvenku do školy a situace je prozatím vyřešena. V tomto případě se též jedná o záškoláctví s vědomím rodičů, kteří byli jedincem oklamáni. Záškoláctví probíhá z pohledu rozložení času dvěma způsoby. Žák do školy buďto nejde vůbec anebo utíká ze školy dříve. Brzký útěk je méně rizikový, protože žák je po příchodu zapsán do třídní knihy, a tak není pochyb o jeho nepřítomnosti. Důvodů, proč žák chodí za školu, je mnoho. Jak už jsme uvedli, důvodem může touha trávit čas s přáteli, kteří také provozují záškoláctví. Tyto chvíle, které tráví skupina pohromadě mimo školu, otevírají prostor pro rizikové aktivity. Jejich volný čas není ničím omezen. Děti začínají s kouřením, alkoholem, hazardními hrami. Dalším důvodem je obecný strach ze školy. Dospívající nemusí zvládat probíranou látku, může být ve stresu a strachovat se, že selže například při testu nebo cvičení. Má obavy, že za těchto okolností bude svými spolužáky pomlouván a zesměšňován. Mladistvý se mohl stát též obětí šikany nebo kyberšikany. Tyto faktory mají vliv na jeho psychiku, a proto u něj často dochází právě k záškoláctví. Žák má povinnost pravidelně navštěvovat školu a být přítomen ve školském zařízení podle časového harmonogramu jeho rozvrhu. Žák, který provádí záškoláctví, tak porušuje školní řád.

2.1.4 Rizikové chování v dopravě

Bezpečí a zdraví patří mezi základní práva člověka. Sportovní činnost je nečastější aktivitou mladých lidí. Avšak sportovní nadšení spojené s dávkou rizikového chování, jako je hazard a doprava, může vyústit ve velmi nebezpečnou zábavu. Rizikové chování v dopravě je takové chování, kdy při porušení dopravních předpisů a pravidel dochází k úrazům a úmrtím (Carr-Gregg, 2012, s. 37-38).

K příčinám, proč dochází k tomuto chování mladistvých, je mnoho. Často jedinec jedná pod vlivem alkoholických látek drog. Dále může působit psychika člověka, jako jsou pocity méněcennosti, přeceňování, touha po vzrušujících zážitcích a v neposlední řadě agresivní chování. Pod vlivem médií je zde potřeba člověka se zviditelnit například natočením videa, při kterém aktér riskuje své zdraví a zároveň ohrožuje bezpečnost okolí. Problematika tohoto jevu ale může vzniknout i z neznalosti dopravního značení a dopravních předpisů. Opatřením proti vzniku tohoto jevu je výuka dopravní výchovy na školách a v autoškolách.

2.1.5 Alkohol

Alkohol je prostředek skvělé zábavy a pomáhá k uvolňování stresu. Avšak pro dospívající jedince je nebezpečný. Při konzumaci zpomaluje mozkové funkce, působí jako depresivum a negativně ovlivňuje soudnost. Mladiství, kteří jsou opilí, často dělají věci, které by za normálního střízlivého stavu neudělali. Ve stavu pod vlivem alkoholických nápojů jsou odstraňovány zábrany a rychlosti reakcí. Alkohol je viníkem většiny autonehod, při kterých hrají hlavní roli mladí lidé, většinou ve věku 18 - 25 let (Train, 2001, s. 97).

Konzumace nadměrného množství alkoholu má za následek rizikové chování, mezi které řadíme agresivitu, nadávky nebo nechráněný sex, který může přejít až v znásilnění. Z pohledu konzumenta může dojít k otravě organismu nebo fyzickému poškození, jako jsou úrazy zlomeniny či smrt. Je zřejmé, že ženy snášejí alkohol podstatně hůře nežli muži. Příčinou je menší počet enzymů v ženském těle, který je nezbytný pro odbourávání alkoholu v žaludku. Z hlediska biologického má alkohol za vinu poškození mozku, i když ne tak velký, jako při užívání drog. Poškození mozku způsobené pitím alkoholu může mít do značné míry za následek pracovní problémy nebo studijní prospěch (Goodyer, 2001, s. 99-105).

Pro mládež je alkohol společensky přijatelný, ale nemají s ním žádné zkušenosti. Podrobnější vysvětlení je třeba mládeži podat po dosažení věku 15 let.

2.1.6 Kouření - Tabakismus

Mladí lidé začínají kouřit z různých důvodů. Někteří proto, že si přejí vypadat nezávisle a svobodně, jiní protože kouří jejich přátelé a oni nechtějí před nimi vypadat trapně (Pešek, Nečesaná, 2009, s. 20). Někteří si den bez zapálení cigarety neumí představit. Kouření přináší mladým lidem pocit uvolnění a zmírnění stresu. Když kouří, cítí se lépe a odreagují se s přáteli při společném rituálu s cigaretou. Důvodů, proč začne jedinec kouřit, je celá řada. Velký vliv má rodina. Jestliže jsou oba nebo jeden z rodičů kuřáci, je pravděpodobné, že jejich potomek bude kouřit také. Mladistvý si mohl dát za vzor například otce, který kouří. Synovi to připadá naprosto běžné a normální. Veškeré zakazování nebo výhrůžky ze strany rodičů jsou zbytečné. Mladistvý má symbol cigarety spojený s členem rodiny a rodiče by v tomto případě měli uznat, že selhali a přijmout opatření a zdůvodnit, proč by měl jejich potomek s tímto chováním přestat. Jakékoliv zakazování nebo moralizování a nátlaky v tomto případě nefungují, právě naopak. Kouřit však může i jedinec, který pochází z rodiny, kde všichni členové rodiny jsou striktní nekuřáci. V tomto případě působí více okolních vlivů. Jedinec si často přeje zapadnout mezi skupinu přátel, kde je kouření standardní záležitostí. Aby nebyl odsunut, začíná dobrovolně s kouřením. Nátlak skupiny je tak velký, že i když má jedinec k cigaretám odpor, stejně začíná kouřit. Skupina mladistvému může tvrdit, že se jedná o běžný, zcela normální jev a není na tom nic špatného. Takzvaná oběť má strach z posměchu a následné možné šikany a pod nátlakem začíná kouřit. Skupina mladistvých kuřáků má cigarety za součást jejich životního stylu. Jedná se o formu uvolnění a zároveň stmelování skupiny společnými cigaretovými pauzami. Cigarety jsou vysoce návykové. Většina mladistvých je na cigaretovém kouří závislí. To způsobuje nikotin obsažený v cigaretě. Kouřením vzniká závislost somatická ale i psychická. Náruživým kouřením si jedinec může způsobit otravu organismu. Rozhodli se jedinec přestat kouřit, dostaví se stav abstinence. Příznak jako je nervozita, podrážděnost, nespavost jsou na každodenním pořádku. Mladiství od rodičů vědí, že kouření je škodlivé, ale přitom si stále dobrovolně ničí své zdraví. Ani vysoké ceny cigaretových výrobků a zákaz kouření ve většině uzavřených prostor nepomáhá tento zlozvyk omezit (Nešpor, 1995, s. 13, 28).

2.1.7 Drogy

Užívání drog je problematika nejen českého školství. Slova jako kokain, LSD, Flashback atd. nejsou na českých školách neznámá. Dnešní adolescenti patří ke generaci, která má s drogami zkušeností více než v 80. letech. Droga rozdělena na lehkou a tvrdou se stala mnohem dostupnější a je k dostání prakticky na každém rohu.

Může být několik důvodů, proč se dospívající člověk rozhodne zkusit drogu: nefunkčnost rodiny, špatný kolektiv, potíže ve škole nebo osobní starosti. V dysfunkční rodině nemá mladistvý žádný vzor. Drogu může považovat za způsob zábavy, povyražení a uvolnění. Drogově závislým se může stát i člen uspořádané rodiny, který si chce získat respekt a uznání svého kolektivu vrstevníků. V dnešním uchvátaném a hektickém světě jsou stresové faktory a důraz na společenské zařazení důvodem, proč dochází k užívání návykových látek. Užití drogy znamená pro jedince úlevu od stresu, odsunutí problému, který ho trápí. Drogy neboli návykové látky mohou i v malém množství natrvalo poškodit strukturu mozku, negativně ovlivnit schopnost učení se a paměť (Martin, 1997, s. 51).

Drogová závislost je reakce těla, kdy při dlouhodobém užívání například léku, vzniká potřeba brát lék opakovaně, navzdory tomu že lék nepomáhá. Droga se stává součástí metabolismu člověka, organismus bez ní nemůže fungovat. Při dlouhodobém dávkování vznikají organismu problémy v podobě depresí nebo neovladatelnosti fyzické a psychické. Omezením drogy vznikají abstinenci příznaky. Předávkování může způsobit smrt. Jedna z nejvážnějších závislostí je právě závislost drogová a pro jedince je velice těžké se jí zbavit.

2.1.8 Útěk z domova, toulavé děti

Příčinou toulání dětí je především rodina, přesněji řečeno dysfunkční rodina. Mladistvému chybí péče rodičů, rodiče nemají čas na své dítě, výchova je nedostatečná. Péče a pozornost vůči mladistvému značně komplikuje zaměstnání obou rodičů, které je často časově náročné. Toulat se mohou i jedinci z rodin uspořádaných. Tito mladiství provádí své činy především z nudy. V jejich rodinném prostředí je vše v pořádku, ale jedinec nemá žádné nastavené cíle. Toulavé dítě úzce souvisí s jevem záškoláctví. Příčinou toulání dětí může být školní šikana, ale i rozvod rodičů, celkový rozpad rodiny nebo pěstounská rodina. Dítě hledá samo sebe, může hledat ale i bezpečí nebo klid. S toulajícími dětmi přichází nejvíce rizikové chování - útěk jedince z domova.

Každá rodina má nějaký problém. Když se zamyslíme, nenapadne nás ani jedna rodina, která je dokonalá a zcela bez problémů. Vzniklý problém je třeba řešit v rodinném kruhu a vždy hned, když se stává aktuálním. Vyhýbáním se řešení je jen oddalování problému. S mladistvým je třeba pracovat, věnovat mu pozornost a záležitost řešit hned, jakmile nastane. Ve většině případů problémová situace nastává kvůli prospěchu ve škole. Rodiče dají jasně najevo podmínky, v tomto případě to je zlepšení známek v problémových předmětech žáka. Jestliže se mladistvý nezlepší, pohrozí rodiče určitým trestem. Trest se udává vždy podle vážnosti problematiky. V tomto bodě se mladistvý zalekne a má obavy z potrestání. Nastávají pocity strachu, jedinec se do sebe uzavírá, hledá cestu ven. V tomto případě se útěk z domova může jevit jako řešení situace. Rovněž záškoláctví může také přejít až k činu, kterým je útěk z domova. Rodiče se dozvídají o tom, že jejich potomek neplní své školní povinnosti a nemá docházku a rozhodnou o opatření. Rodiče přitom nedají jedinci šanci na vysvětlení situace, díky které prováděl činy s rozporem jejich výchovy. Šikana se také váže ke zmiňovanému útěku. Agresor ve škole stále stupňuje své útočné chování vůči oběti. Šikanovaný jedinec nemá doma nikoho, kdo by jej dokázal vyslechnout nebo mu pomoci. Nepřichází žádná podpora ze strany rodiny. Takovéto situace mají obrovský vliv na psychiku šikanovaného jedince, který se dostává do úzkých. Poté volí řešení ve stylu útěku z domova.

Mladistvý často nemívá žádný plán útěku, neví, co bude následovat nebo kde bude žít. Snaží se pouze utéct před aktuálním problémem. Ve většině případů dítě neutíká daleko. Svou roli se v tom sehrává aktuální strach a sebekontrola. Naopak vážnějším problémem je útěk plánovaný. V tomto případě se jedná o déletrvající problémy, jako například probíhající rozvod rodičů, nebo plánované odstěhování rodiny do jiné lokality či státu, kdy si je mladistvý vědom očekávaných problémů. Ví, že s odstěhováním zároveň přijde o blízké přátele. Připravovaný útěk provádí se záminkou upozornit na svou osobu a zároveň s myšlenkou, jak se osamostatnit. Není pravidlem, že mladistvý utíká sám, mnohdy je to skupina dvou až pěti kamarádů se stejnými nebo odlišnými problémy. Bez správné výchovy a silných citových vztahů rodič nemůže připravovaný útěk odhalit. Poté, co nastane tento problém, je řešení situace nabízeno linkou důvěry nebo jiným pomocným zařízením.

2.1.9. Agresivita

Jedním z posledních projevů rizikového chování je agresivita. Agresivita neboli agresivní chování je ohrožování druhých, a to různými způsoby. Každý agresor je jiný, má jiné myšlenky, pocity a stavy. Z pohledu právě agresivního jedince můžeme toto chování rozdělit na dva typy: agrese vůči druhým a agrese vůči sobě, která je vyjádřena sebepoškozováním, trestáním se a sebevražednými sklony.

Mohli bychom říci, že dospívající jedinec s psychickými problémy, který se stává agresivním, prochází stádiem rozvoje této rizikové vlastnosti. Na začátku jedinec zatím zvládá svůj vztek udržet. Prozrazují ho obličejové úšklebky, zrudnutí nebo sevřená pěst ruky. V druhém stupni už agresor ventiluje pomocí slov svůj názor na danou věc či osobu, nejčastěji urážkami, používání sprostých slov a urážlivými gesty. V dalším stupni už se vymyká kontrole. Agresor ničí v záchvatu vzteku předměty kolem sebe, jeho tělesná schránka se bez vědomí mění v destruktivní nástroj na pouhé ničení čehokoliv. Poslední stádium je stav naprosté agresivity za použitím fyzického násilí páchaného na jiné osobě. Nemůžeme vyloučit smrt oběti (Zášková, 1998, s. 93).

2.2 Prevence rizikového chování ve škole

Pro zavedení prevence u problémových žáků je důležitým faktorem sociální klima školy, komunikace žáka s rodinou, informovanost mezi rodiči a pedagogy, informace o absenci a prospěchu a spolupráce s pedagogickými centry. V první řadě si musí mladistvý uvědomit, že jeho chování překračuje hranice a skrývá vážný problém. Každý rizikový faktor se dá řešit a s pomocí systematických lekcí a kontroly i úplně odstranit. Škola spolu s žákem a jeho rodinou zjistí stav a vážnost rizikového chování a poté stanoví plánované cíle a změny, podle kterých se bude postupovat (Navrátil, 2011, s. 91-92).

Na základních a středních školách si učitelé často stěžují na vysokou míru nevychovanosti a nekázně žáků. Nemají prakticky žádný prostředek, jak žáky umravnit nebo jim nějakým způsobem pohrozit. Návrh pro návštěvu žáka pedagogicko-psychologické poradny musí být se souhlasem rodiny. Jestliže pedagogický pracovník nedostane souhlas rodičů k návštěvě poradny, je v první linii právě samotná škola, která se snaží řešit rizikové chování žáka různého charakteru vlastními silami. Není výjimkou i změna nebo odchod učitele ze zaměstnání právě kvůli nezvladatelnému chování žáků, které se odráží na psychice pedagogického pracovníka. Ve třídě žáků reaguje první na

rizikové chování právě učitel. Učitel jako pedagogický pracovník koná přímou vyučovací činnost, ke které patří činnost přímá výchovná. V nezvladatelných třídách jde vyučování stranou a vyměřený čas se zaměřuje na zvládnutí neukázněných žáků. Je-li žák nezvladatelný, předá učitel informace řediteli školy, který dále pracuje na dalším opatření v oblasti prevence. Hlavním pomocným institutem je výše zmiňovaná pedagogicko-psychologická poradna. Její náplň práce je především práce s dětmi a žáky za účelem zjišťování problému jedince. Pomocí diagnostiky psychologické nebo speciálně pedagogické a pomocí metodických postupů lze objasnit poruchy chování u vybraného jedince (Bendl a spol., 2016, s. 27,61).

3 Výzkumný projekt

3.1 Téma výzkumu a jeho zaměření

Tématem mé bakalářské práce je rizikové chování středoškolské mládeže, se kterým se setkáváme denně, a to nejen v prostorách školy. Primárně jsem se zaměřil na takové problémové jevy, které jsou v dnešní době studentům dobře známé, tudíž o jejich nebezpečí vědí. Rizikové faktory budou zkoumány jak z pohledu jedince, tak i z pohledu celé skupiny. Prostřednictvím osobních rozhovorů s metodiky prevence na středních školách se pokusím zjistit připravenost vybraných škol vůči rizikovému chování, popřípadě možnou eliminaci tohoto jevu.

3.2 Cíl práce a předpoklady

Tato práce se zabývá rizikovým chováním středoškolské mládeže a možnostmi zvládnutí tohoto chování. Jejím cílem je získání informací o tom, které projevy rizikového chování jsou typické pro střední školu, jak jsou v případě jejich výskytu řešeny a jaké metody prevence střední školy využívají.

Cílem dotazníkového šetření je zmapování výskytu rizikového chování ve školním prostředí a osobních zkušenost žáků středních škol s případnými patologickými jevy.

Druhá část výzkumu bude realizována prostřednictvím rozhovorů s metodiky prevence, které budou zaměřeny na otázky prevence a připravenosti škol na výskyt rizikového chování středoškoláků.

Pro tuto práci byly stanoveny následující předpoklady a výzkumné otázky:

Předpoklad č. 1: *Více než 1/3 žáků středních škol má zkušenosti s užíváním tabákových výrobků.*

Předpoklad č. 2: *Více než 80 % žáků má zkušenost s užíváním alkoholických nápojů.*

Předpoklad č. 3: *Maximálně 5 % dotazovaných žáků se dostalo do styku s tvrdými drogami.*

Předpoklad č. 4: *Na středních školách se problémy s šikanou vyskytují pouze výjimečně.*

Výzkumná otázka č. 1: *Jaké nejčastější projevy rizikového chování se dle metodiků prevence u žáků středních škol vyskytují?*

Výzkumná otázka č. 2: *Jak školy postupují při řešení krizových situací? Mají vypracován scénář postupu řešení krizových situací?*

Výzkumná otázka č. 3: *Jaká mohou být preventivní opatření proti rizikovému chování u středoškolské mládeže?*

3.3 Metodologie

Výzkum bude realizován kombinací kvalitativních i kvantitativních metod a cílovou skupinou budou mladiství studující na středních školách.

Výzkumným nástrojem je kombinace rozhovorů s metodiky prevence na vybraných středních školách a dotazníkového šetření, které bylo cíleno na žáky středních škol.

Kvalitativní rozhovory s metodiky prevence byly zaměřeny na získání informací ohledně připravenosti škol na rizikové chování, a dále na získání informací o preventivních opatřeních na daných školách. Osloveno bylo celkem 6 metodiků prevence ze středních škol v Jihočeském kraji. Metodikům prevence bylo položeno celkem 11 předem připravených otázek, přičemž odpovědi byly ihned písemně zaznamenávány a následně porovnány. Tato metoda byla zvolena z toho důvodu, že otázky kladené metodikům prevence jsou otevřené a lze je diskutovat více do hloubky, příp. pokládat doplňující dotazy.

Dotazníkové šetření bylo zaměřeno na zjištění nejčastějších výskytů rizikového chování u mladistvých, a to převážně na problematiku užívání alkoholických nápojů, tabákových výrobků a drog a dále na problematiku šikany a záškoláctví. Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 70 žáků oslovených středních škol. Dotazník obsahoval pouze uzavřené otázky nabízející respondentům volbu jedné varianty mezi více možnými odpověďmi (dichotomické, trichotomické, výběrové a škálové otázky).

Dotazníky a rovněž samotné rozhovory s metodiky prevence jsou anonymní a veškeré získané výsledky a informace slouží výhradně pro výzkumné účely. S tímto faktem byli všichni respondenti seznámeni.

3.4 Vzorky respondentů

Respondenty byli žáci středních škol a následně také metodici prevence. Celkem bylo osloveno 6 metodiků prevence a žáci 3 středních škol, mezi které bylo rozděleno 70 dotazníků. Střední školy byly technicky zaměřené. Osloveny byly tři ročníky, a to druhý až čtvrtý ročník maturitních oborů. Oba průzkumy byly provedeny se souhlasem

ředitele každé zkoumané školy a pochopitelně i se souhlasem každého dotazovaného. Kvůli citlivým informacím byly dotazníky a rozhovory zcela anonymní. Dotazník byl proveden u všech žáků vybraných ročníků, kteří byli v den průzkumu ve škole. Audio nahrávky rozhovorů jsou k dispozici pouze u dvou respondentů. Zbylí metodici prevence si nepřáli být během rozhovoru nahráváni.

3.5 Vyhodnocení dotazníkového šetření

Pro sběr dat byl použit dotazník, viz Příloha číslo 1. Celkem bylo zpracováno 70 dotazníků od žáků oslovených středních škol.

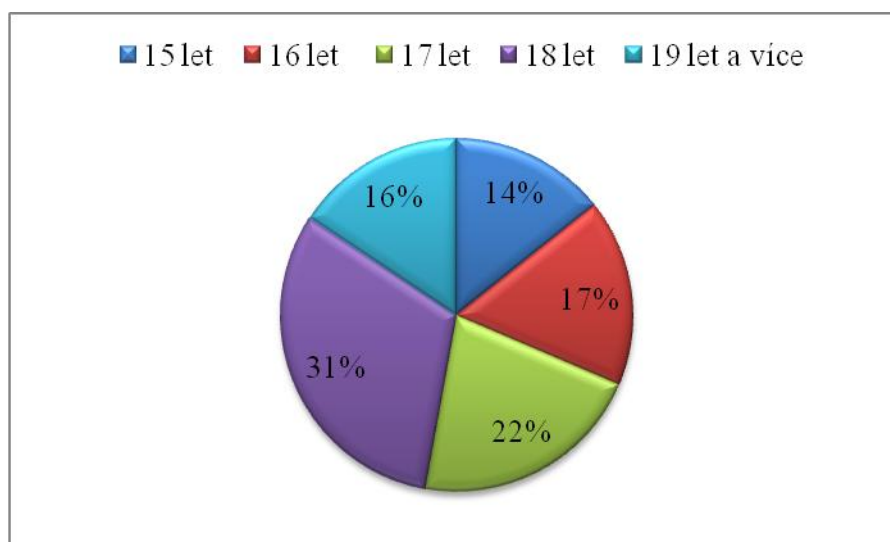
Otázka č. 1: Jaký je Tvůj věk?

Tabulka č. 1: Věkové zastoupení respondentů

	počet	v %
15 let	10	14 %
16 let	12	17 %
17 let	15	21 %
18 let	22	31 %
19 let a více	11	16 %

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 1: Věkové zastoupení respondentů v %

Zdroj: vlastní šetření

Celkem 10 respondentů (tj. 14 %) je ve věkové skupině 15 let, 12 dotazovaných (tj. 17%) je ve věku 16 let, 15 dotazovaných (tj. 22 %) ve věku 17 let, 22 dotazovaných (tj. 31 %) ve věku 18 let a 11 dotazovaných (tj. 16 %) je starších 19 let.

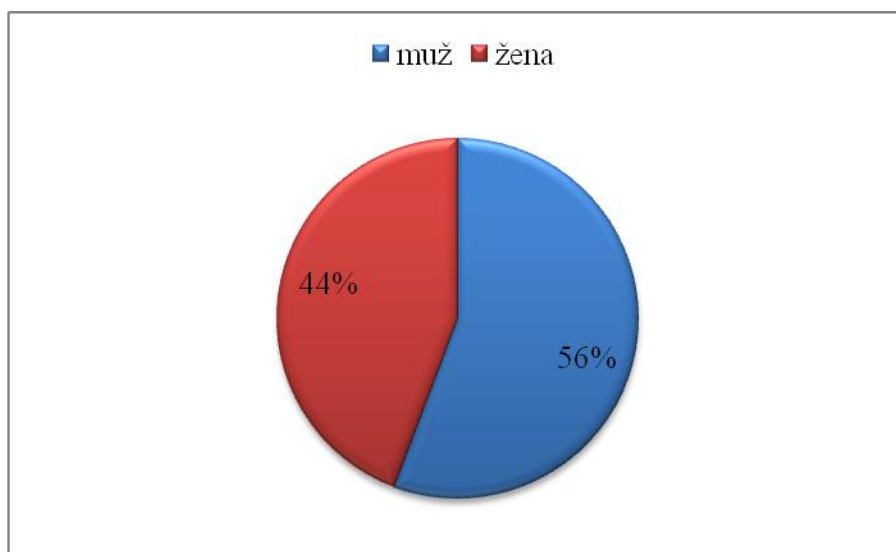
Otázka č. 2: Jaké je tvé pohlaví?

Tabulka č. 2: Zastoupené pohlaví

	počet	v %
muž	39	56 %
žena	31	44 %

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 2: Zastoupené pohlaví

Zdroj: vlastní šetření

Mezi dotazovanými respondenty se nacházelo 39 chlapců (tj. 56 % dotazovaných) a 31 žen (44 % dotazovaných).

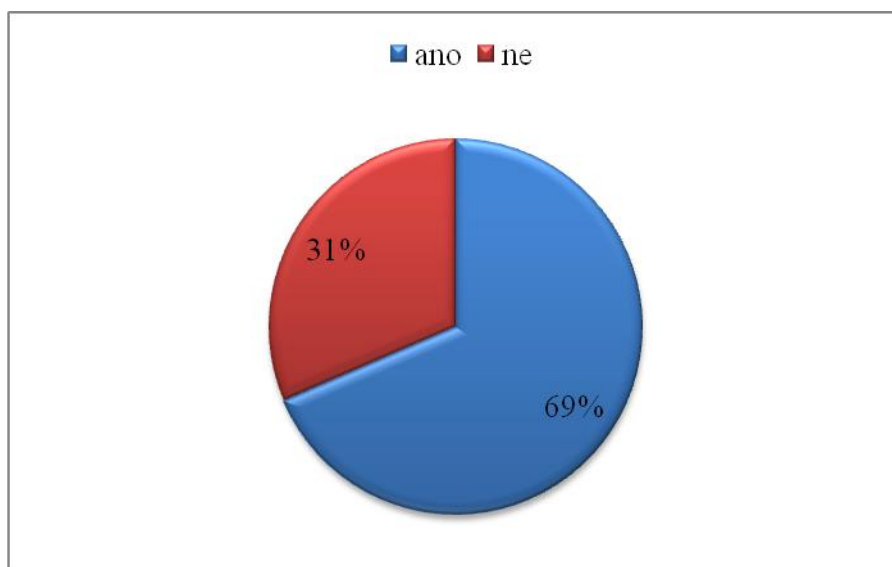
Otázka č. 3: Žiješ v rodině s oběma rodiči?

Tabulka č. 3: Úplnost rodiny

	počet	v %
žiji s oběma rodiči	48	69 %
žiji v neúplné rodině	22	31 %

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 3: Úplnost rodiny

Zdroj: vlastní šetření

48 oslovených žáků středních škol (tj. 69 %) uvedlo, že žijí v úplné rodině, tj. s oběma rodiči. 22 respondentů (tj. 31 %) uvedlo, že žijí v neúplné rodině. Dle Českého statistického úřadu klesá počet úplných rodin, a naopak roste počet rodin neúplných. V roce 2015 bylo v Česku kolem 175 700 neúplných rodin, kde žil jen rodič s potomky.

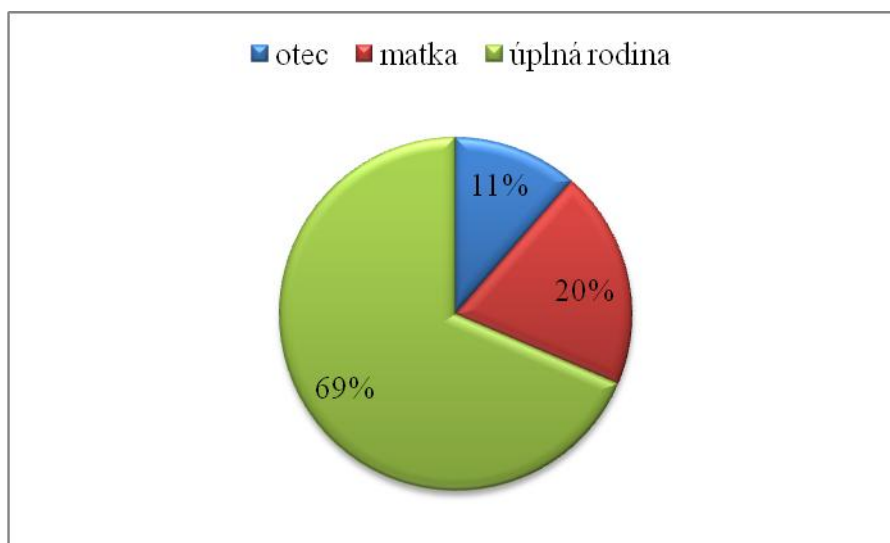
Otázka č. 4: *Pokud žiješ v neúplné rodině, se kterým z rodičů trávíš více času?*

Tabulka č. 4: Se kterým rodičem tráví více času mladistvý v neúplné rodině

	počet	v %
otec	8	11 %
matka	14	20 %
žiji v úplné rodině	48	69 %

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 4: Se kterým rodičem tráví více času mladistvý v neúplné rodině

Zdroj: vlastní šetření

Většina respondentů uvedla, že žije v úplné rodině s oběma rodiči. U žáků, kteří nežijí s oběma rodiči, zjišťujeme, že 20 % z nich (tj. 14 žáků) tráví více času s matkou. Naopak 8 oslovených mladistvých z neúplné rodiny (tj. 11 %) tráví více času s otcem.

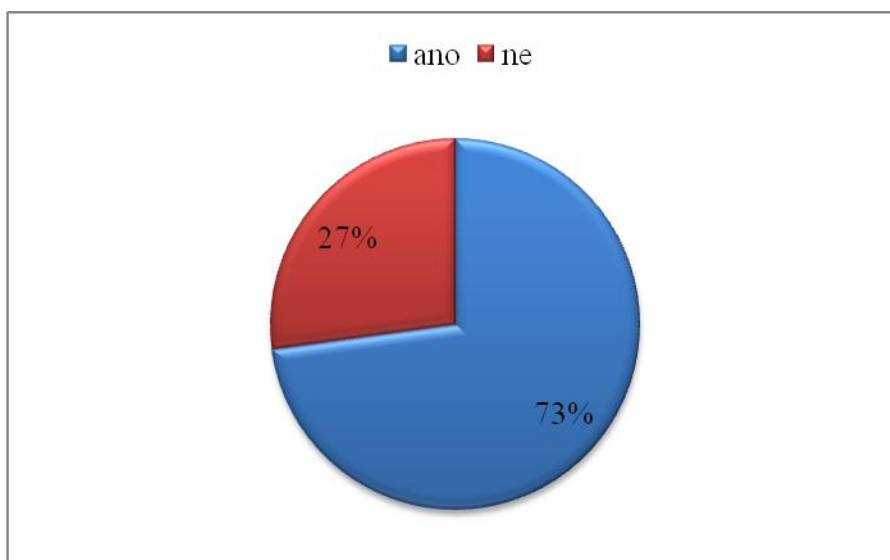
Otázka č. 5: Jsou oba rodiče zaměstnaní?

Tabulka č. 5: Zaměstnání rodičů

	počet	v %
mají zaměstnání	51	73 %
nemají zaměstnání	19	27 %

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 5: Zaměstnání rodičů

Zdroj: vlastní šetření

Většina rodičů (tj. 73 % rodičů oslovených žáků) má stálé zaměstnání. Tento fakt může vést k zanedbávání svých potomků v oblasti výchovy, kontroly nad volně stráveným časem nebo školními úspěchy, a to především z důvodu časové vytíženosti rodičů.

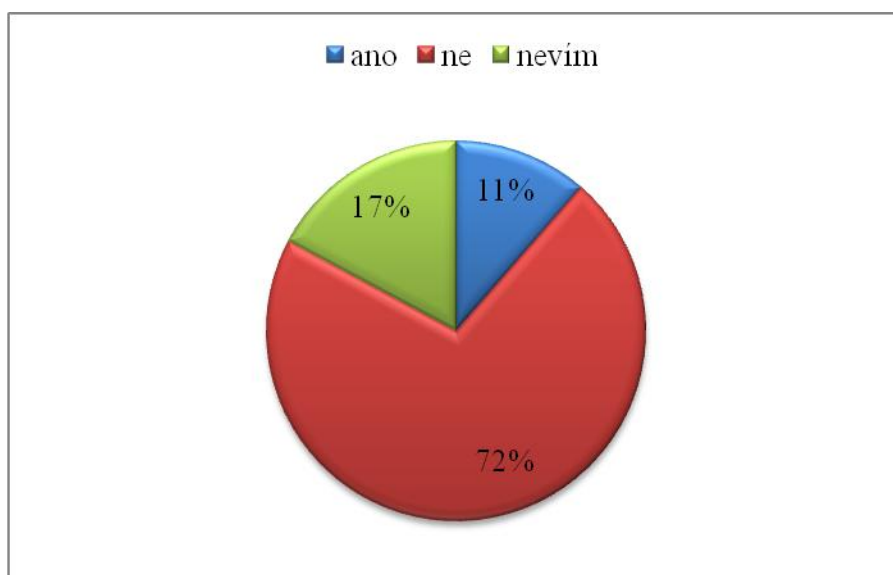
Otázka č. 6: Máš pocit, že se ve tvé rodině často mluví o problémech spojených s financemi?

Tabulka č. 6: Finanční problémy rodiny

	počet	v %
Ano	8	11 %
Ne	50	71 %
Nevím	12	17 %

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 6: Finanční problémy rodiny

Zdroj: vlastní šetření

Většina oslovených žáků (tj. 71 %) neřeší problematiku financí v rodině. V dotazníkovém šetření 8 žáků uvedlo, že finanční problémy řeší a 12 žáků odpovědělo, že neví o žádném problému, který by se týkal financí.

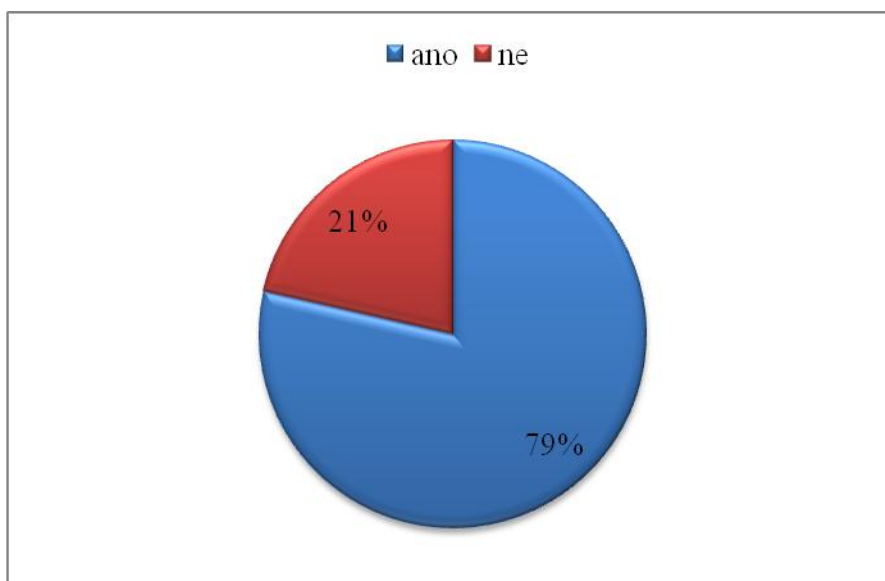
Otázka č. 7: Máš ve škole dostatek přátel?

Tabulka č. 7: Přátelství s vrstevníky

	počet	v %
mám dostatek přátel	55	79 %
nemám dostatek přátel	15	21 %

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 7: Přátelství s vrstevníky

Zdroj: vlastní šetření

Pocit sounáležitosti a udržování přátelských vztahů s vrstevníky je pro mladistvé velmi důležité. 79 % oslovených žáků uvedlo, že má ve škole dostatek přátel, u 21 % oslovených tomu tak však není.

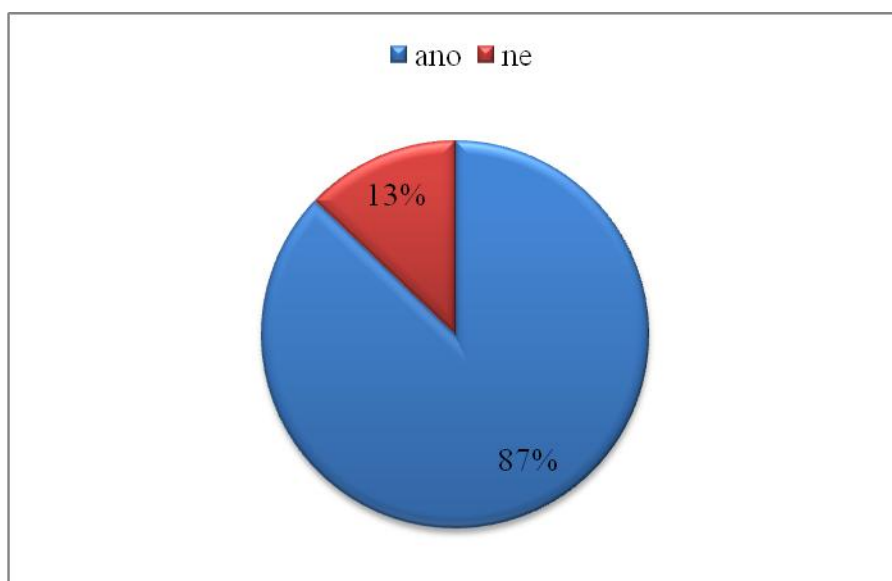
Otázka č. 8: *Máš někoho, na koho se můžeš obrátit s jakýmkoliv problémem?*

Tabulka č. 8: Mají se žáci na koho obrátit v případě problémů?

	počet	v %
mám na koho se obrátit	61	87 %
nemám na koho se obrátit	9	13 %

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 8: Mají se žáci na koho obrátit v případě problémů?

Zdroj: vlastní šetření

S problémem nebo prosbou o pomoc se může obrátit naprostá většina dotazovaných (tj. 87 %) buďto na svého blízkého, rodinu, pedagoga či výchovného poradce.

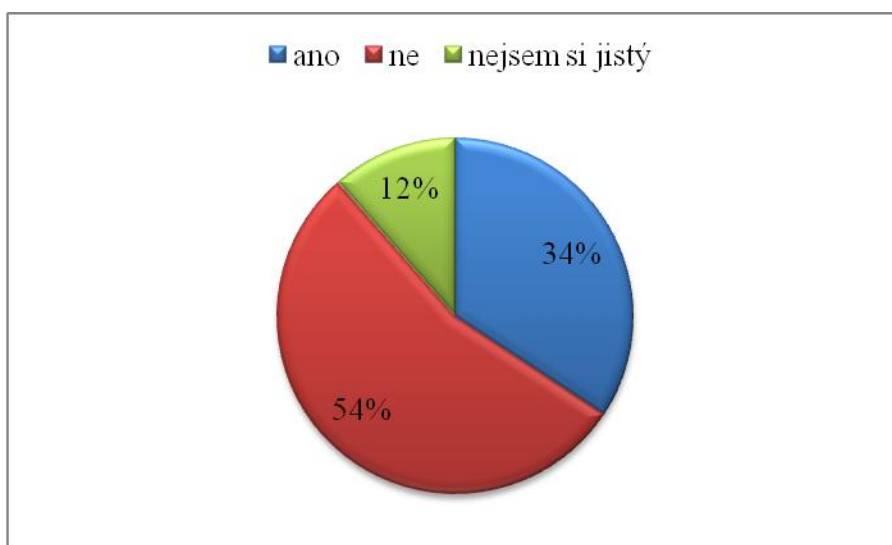
Otázka č. 9: Řešíte s kamarády navzájem své finanční prostředky?

Tabulka č. 9: Porovnávají žáci se spolužáky své finanční prostředky?

	počet	v %
ano	24	34 %
ne	38	54 %
nejsem si jistý	8	11 %

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 9: Porovnávají žáci se spolužáky své finanční prostředky?

Zdroj: vlastní šetření

Finanční prostředky mezi spolužáky mohou hrát velkou roli. 38 dotazovaných uvedlo, že neřeší se svými vrstevníky svou finanční situaci, naopak 24 respondentů uvedlo, že se spolužáky o své finanční situaci mluví.

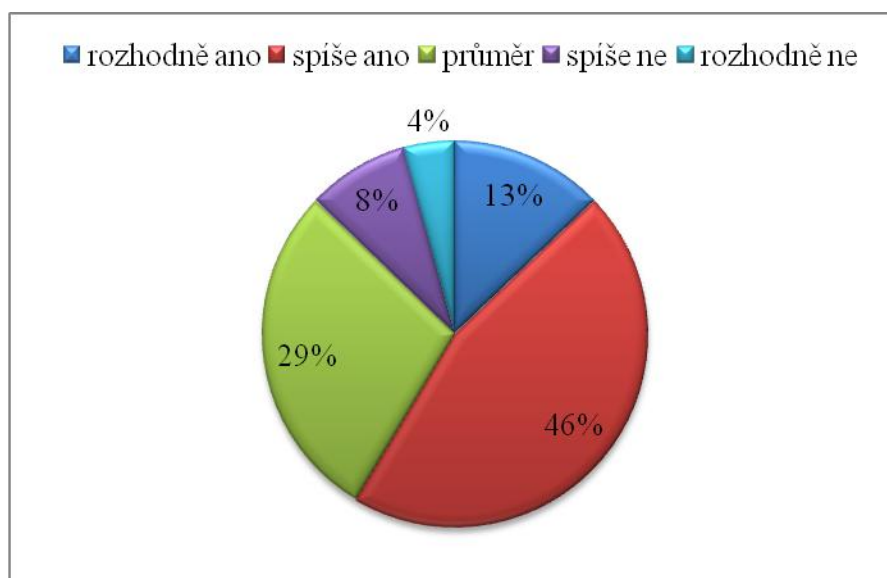
Otázka č. 10: Líbí se ti celkově ve škole?

Tabulka č. 10: Spokojenost s atmosférou ve škole

	počet	v %
rozhodně ano	9	13 %
spíše ano	32	46 %
průměr	20	29 %
spíše ne	6	9 %
rozhodně ne	3	4 %

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 10: Spokojenost s atmosférou ve škole

Zdroj: vlastní šetření

Na otázku, zda se studentům ve škole líbí, byly odpovědi převážně kladné. Studentům se ve školách líbí a jsou zde spokojeni. Vyskytly se samozřejmě i případy, kdy žáci uvedli, že ve škole spokojeni nejsou.

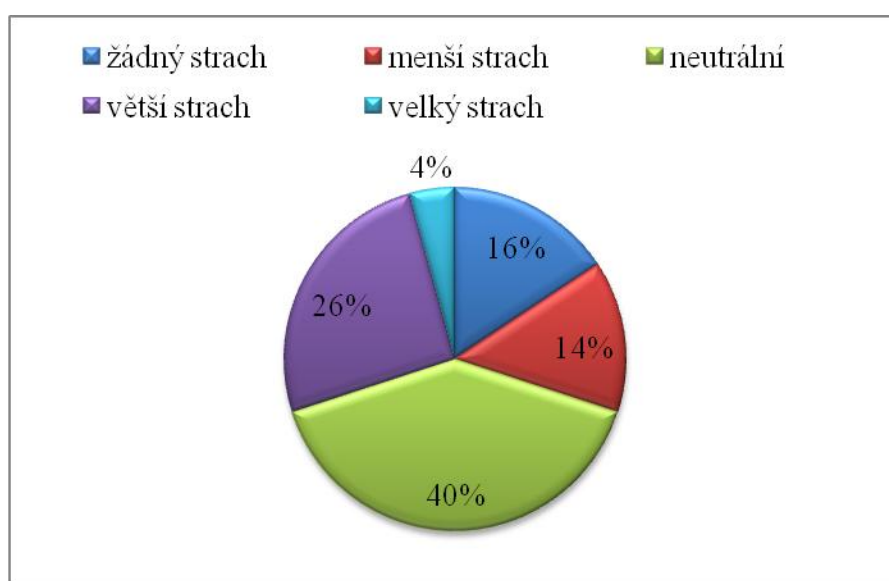
Otázka č. 11: Do jaké míry u Tebe převládá strach ze školy?

Tabulka č. 11: Obavy žáků ze školy

	počet	v %
žádný strach	11	16 %
menší strach	10	14 %
neutrální	28	40 %
větší strach	18	26 %
velký strach	3	4 %

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 11: Obavy žáků ze školy

Zdroj: vlastní šetření

Na otázku, zda mají studenti strach ze školy, odpovědělo nejvíce žáků (tj. 40 %) neutrálně, tzn. že to, zda obavy ze školy mají či nikoliv bude pravděpodobně záviset na konkrétních situacích. 3 dotazovaní žáci dokonce uvedli, že mají opravdu velký strach ze školy.

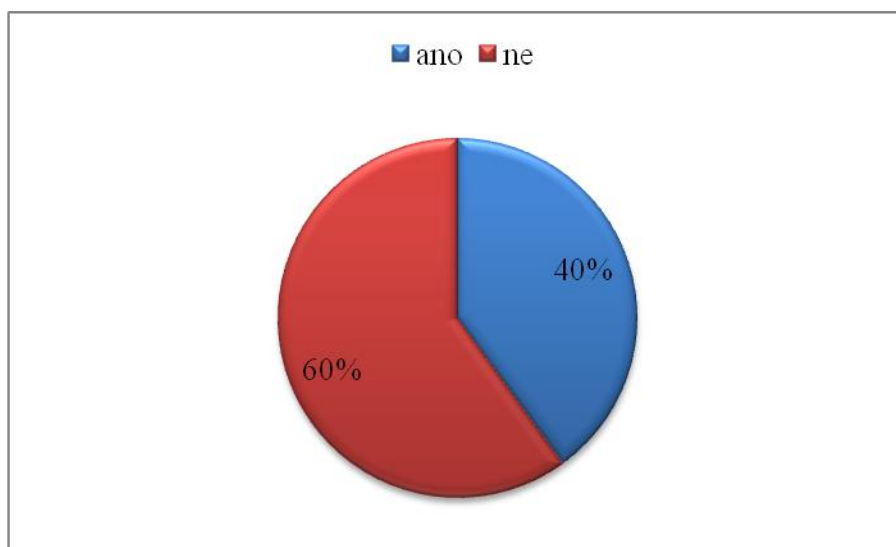
Otázka č. 12: Dostal/a si někdy napomenutí nebo poznámky za špatné chování při vyučování?

Tabulka č. 12: Napomenutí či poznámky za špatné chování u žáků

	počet	v %
Ano	28	40 %
Ne	42	60 %

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 12: Napomenutí či poznámky za špatné chování u žáků

Zdroj: vlastní šetření

Na dotaz týkající se poznámek za nevhodné chování ve škole, uvedlo 28 žáků (tj. 40 %), že je již v minulosti obdrželi. Zbývající větší část respondentů uvedla, že nikoliv.

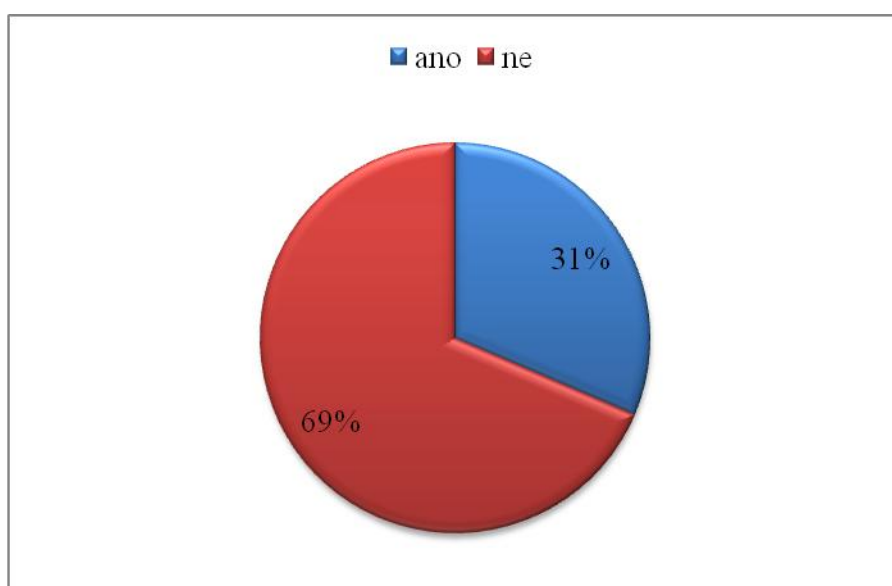
Otázka č. 13: *Máš osobní zkušenosti s chozením za školu?*

Tabulka č. 13: Zkušenost žáků se záškoláctvím

	počet	v %
Ano	22	31 %
Ne	48	69 %

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 13: Zkušenost žáků se záškoláctvím

Zdroj: vlastní šetření

Záškoláctví provozuje nebo s ním má zkušenost 31 % dotazovaných. Tento jev je startovní čarou možné kriminální činnosti. Pro prevenci záškoláctví je třeba zjišťovat, z jakých důvodů se žáci škoře vyhýbají.

Otázka č. 14: Pokud máš zkušenost se záškoláctvím, ví o tom rodiče?

Tabulka č. 14: Informovanost rodičů o záškoláctví žáka

	počet	v %
ano	6	8 %
ne	18	26 %
nechodím za školu	46	66 %

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 14: Informovanost rodičů o záškoláctví žáka

Zdroj: vlastní šetření

6 žáků uvedlo, že jejich rodina je informovaná o skutečnosti, že jejich potomek vědomě zanedbává školu. V 18 případech o tom rodiče vůbec neví. Při zjištění záškoláctví musí pedagog informovat zákonné zástupce. Pokud rodiče nemají zájem situaci řešit, pak je pedagog nucen obrátit se na jiný pomocný orgán.

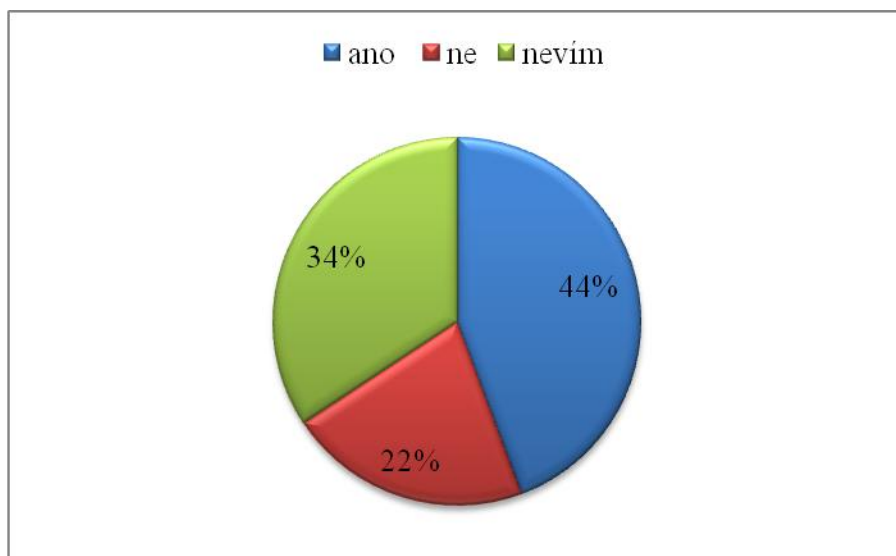
Otázka č. 15: Jsi si vědom/a, že tvoji spolužáci za školu chodí?

Tabulka č. 15: Informovanost žáků o záškoláctví spolužáků

	počet	v %
ano	31	44 %
ne	15	21 %
nevím	24	34 %

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 15: Informovanost žáků o záškoláctví spolužáků

Zdroj: vlastní šetření

31 dotazovaných žáků (tj. 44 %) si je vědomo, že jejich spolužáci chodí za školu.

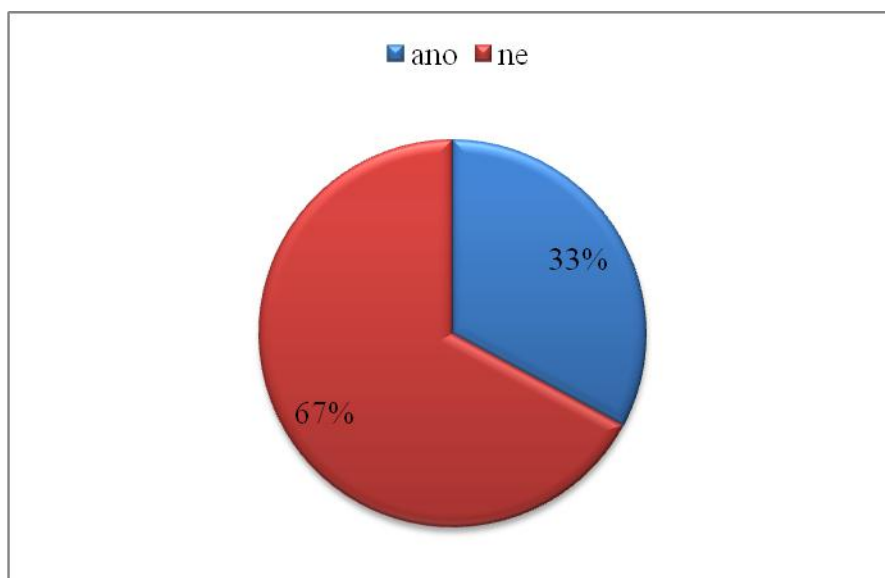
Otázka č. 16: *Stal/a jsi se někdy obětí šikany?*

Tabulka č. 16: Zkušenost žáků se šikanou

	počet	v %
ano	23	33 %
ne	47	67 %

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 16: Zkušenost žáků se šikanou

Zdroj: vlastní šetření

Obětí šikany se stala přibližně třetina dotazovaných (33 % žáků). Toto číslo je opravdu vysoké a je třeba, aby střední školy tyto situace byly schopny odhalit a řešit.

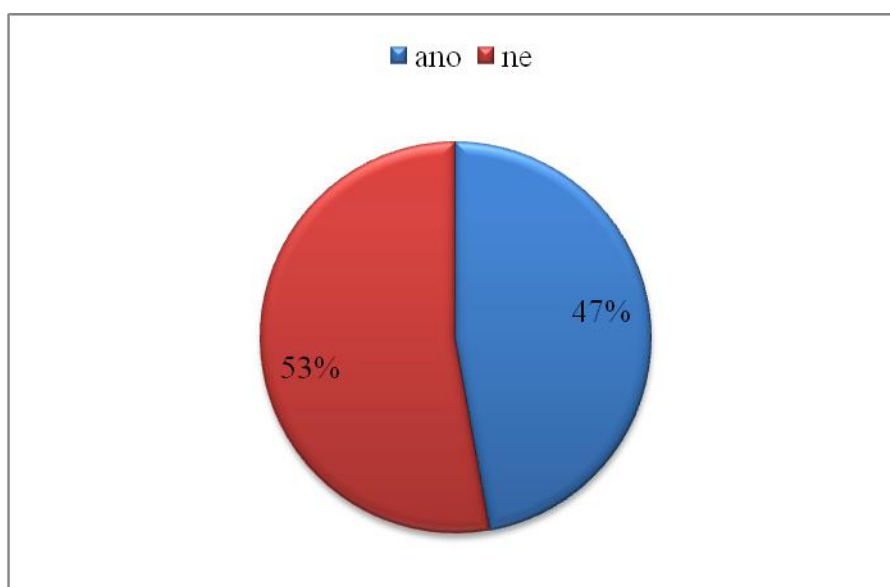
Otázka č. 17: Šikanoval/a jsi někdy někoho?

Tabulka č. 17: Šikánování spolužáků

	počet	v %
ano	33	47 %
ne	37	53 %

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 17: Šikánování spolužáků

Zdroj: vlastní šetření

Na otázku, zda se respondenti ocitli v roli agresora - strůjce šikany, odpověděla necelá polovina dotazovaných kladně. Nemáme informace o způsob šikany, jakým způsobem byla prováděna, ani zda byla prováděna jednotlivcem či skupinou. Z dotazníkového šetření však vyplývá, že v oslovených středních školách dochází k šikaně ve velké míře a je třeba tuto situaci řešit.

Otázka č. 18: Kouříš? Jak často?

Tabulka č. 18: Zkušenosti žáků s užíváním tabákových výrobků

	počet	v %
ano, denně	16	23 %
ano, ale spíše výjimečně	26	37 %
ne	28	40 %

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 18: Zkušenosti žáků s užíváním tabákových výrobků

Zdroj: vlastní šetření

Na otázku týkající se užívání tabákových výrobků odpovědělo 23 % dotazovaných žáků, že kouří denně a 37 % žáků uvedlo, že kouří pouze ve výjimečných situacích. Zde je potvrzen předpoklad s legálními drogami (v tomto případě se jedná o nikotin), že jsou součástí každého dne u mladistvých středoškoláků. Tento zlozvyk je dle mého názoru na ústupu, a to především díky elektronickým cigaretám a stále se zvyšující ceně za tabákové výrobky.

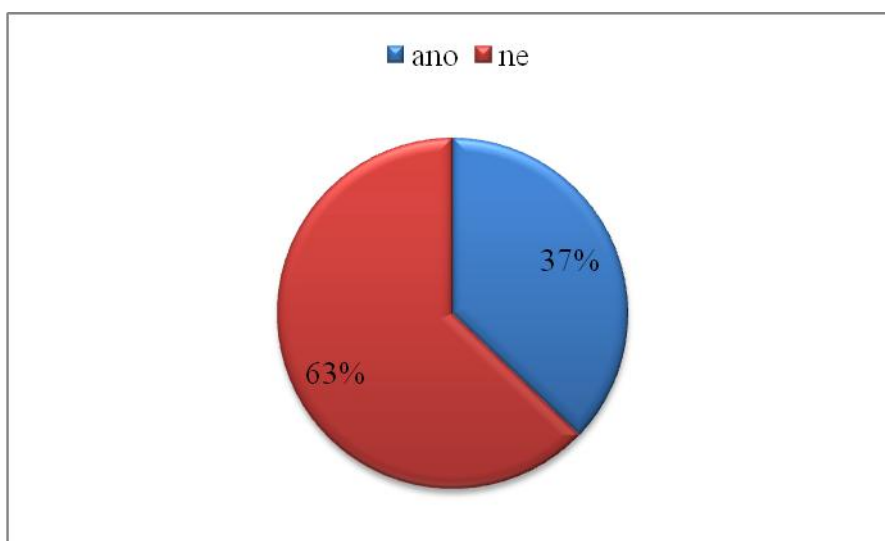
Otázka č. 19: Mělo by být kouření povoleno na středních školách?

Tabulka č. 19: Názor žáků na povolení užívání tabákových výrobků na středních školách

	počet	v %
ano	26	37 %
ne	44	63 %

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 19: Názor žáků na povolení užívání tabákových výrobků na středních školách

Zdroj: vlastní šetření

Ačkoliv více jak 60 % dotazovaných žáků uvedlo, že jsou častými nebo příležitostnými kuřáky, bylo překvapující zjištění, že si studenti z větší části (63 % dotazovaných) nepřejí povolení kouření v prostorách škol.

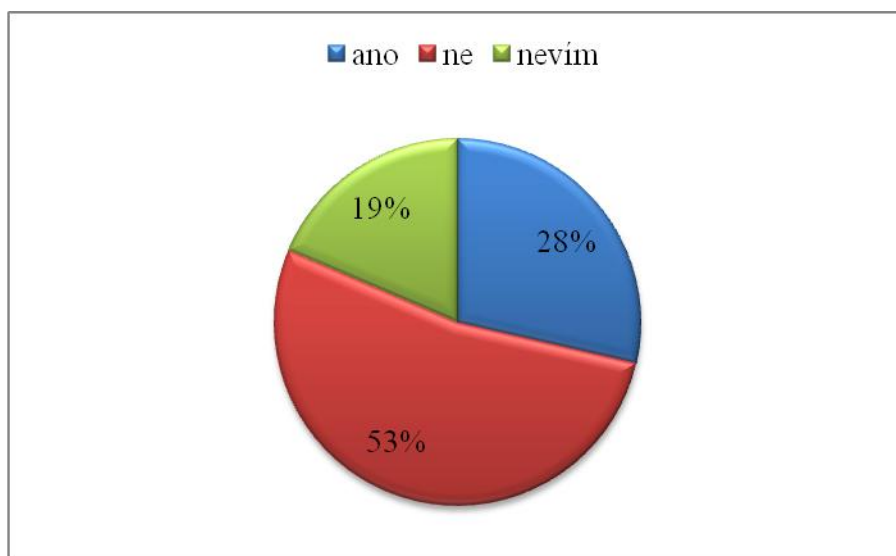
Otázka č. 20: *Můžeš říci, že více jak polovina tvé třídy kouří?*

Tabulka č. 20: Zastoupení uživatelů tabákových výrobků na středních školách

	počet	v %
ano	20	29 %
ne	37	53 %
nevím	13	19 %

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 20: Zastoupení uživatelů tabákových výrobků na středních školách

Zdroj: vlastní šetření

Kouření jako takové již dnes není záležitostí, která by se musela tajit. Studenti o sobě nemají problém říci, že jsou kuřáky, přestože o vážnosti tohoto zlovyku vědí.

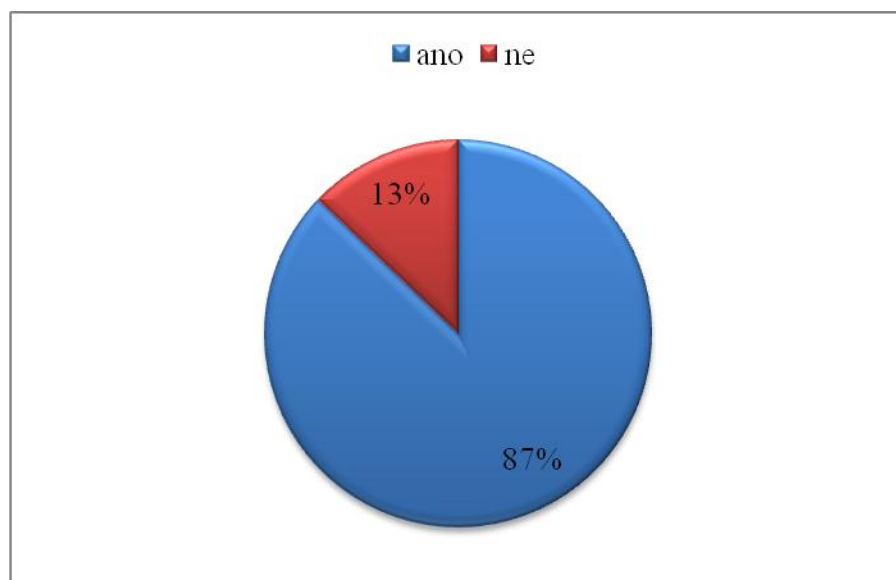
Otázka č. 21: *Máš zkušenosti s užíváním alkoholických nápojů?*

Tabulka č. 21: Zkušenost středoškoláků s užíváním alkoholu

	počet	v %
ano	61	87 %
ne	9	13 %

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 21: Zkušenost středoškoláků s užíváním alkoholu

Zdroj: vlastní šetření

Zde je potvrzen předpoklad, že dnešní mládež má nemalé zkušenosti s konzumací alkoholu. Mladiství se tím, že užívají alkoholické nápoje, netají. Zpřísněním postihů za konzumaci alkoholu pro mladistvé by mohlo dojít ke snížení počtu mladistvých konzumentů.

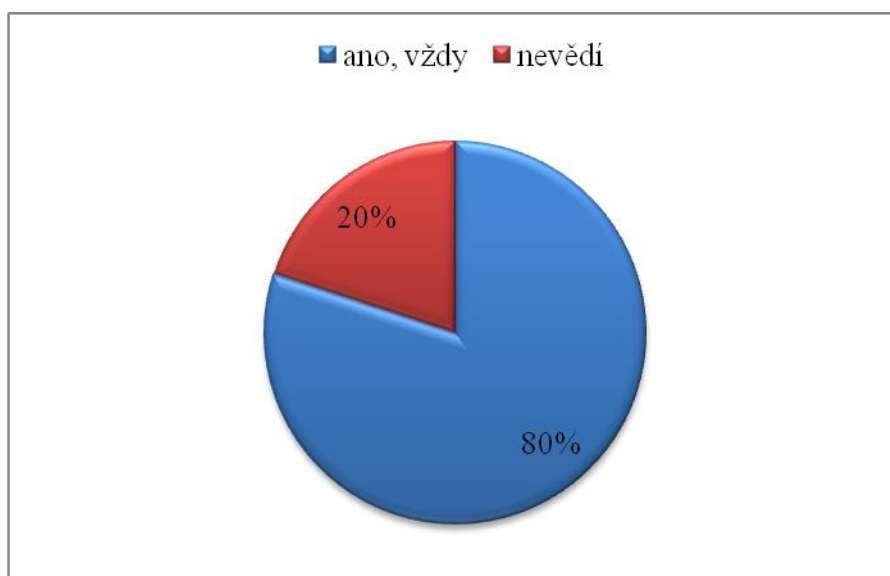
Otázka č. 22: Ví rodiče, kde a jakým způsobem trávíš víkendové volné dny?

Tabulka č. 22: Informovanost rodičů o trávení volného času žáků

	počet	v %
ano, vždy	56	80 %
nevědí	14	20 %

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 22: Informovanost rodičů o trávení volného času žáků

Zdroj: vlastní šetření

Dle 80 % respondentů mají jejich rodiče přehled, kde a jak tráví volný čas. Zbýlých 20 % můžeme zařadit právě k těm problémovým dětem, ovšem není to pravidlem.

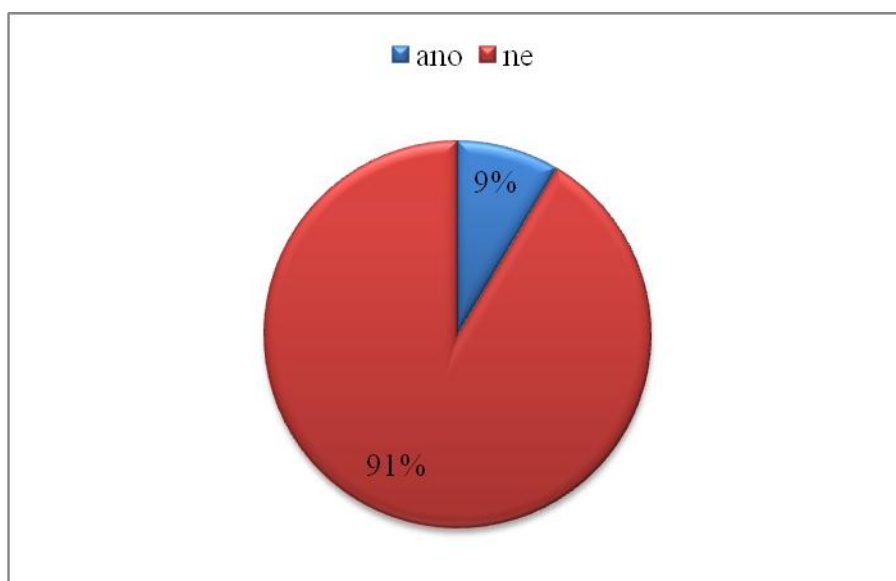
Otázka č. 23: Dostal/a jsi se někdy do styku s tvrdými drogami?

Tabulka č. 23: Zkušenost středoškoláků s tvrdými drogami

	počet	v %
ano	6	9 %
ne	64	91 %

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 23: Zkušenost středoškoláků s tvrdými drogami

Zdroj: vlastní šetření

Tvrdé drogy zavrhuje většina respondentů. 91 % dotazovaných žáků odmítlo jakýkoliv styk s tvrdou drogou.

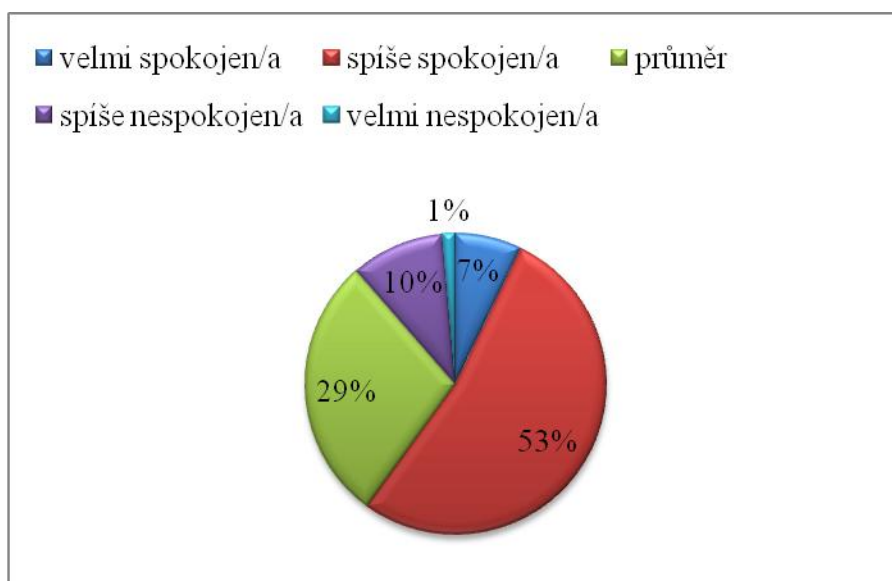
Otázka č. 24: *Jak jsi se sebou sám spokojen/a?*

Tabulka č. 24: Celkový pocit spokojenosti žáků

	počet	v %
velmi spokojen/a	5	7 %
spíše spokojen/a	37	53 %
průměr	20	29 %
spíše nespokojen/a	7	10 %
velmi nespokojen/a	1	1 %

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 24: Celkový pocit spokojenosti žáků

Zdroj: vlastní šetření

V otázce spokojenosti s vlastním já odpovídali oslovení žáci ve většině případů kladně nebo neutrálně. 10 % žáků je spíše nespokojeno a 1 žák uvedl, že se cítí velmi nespokojen.

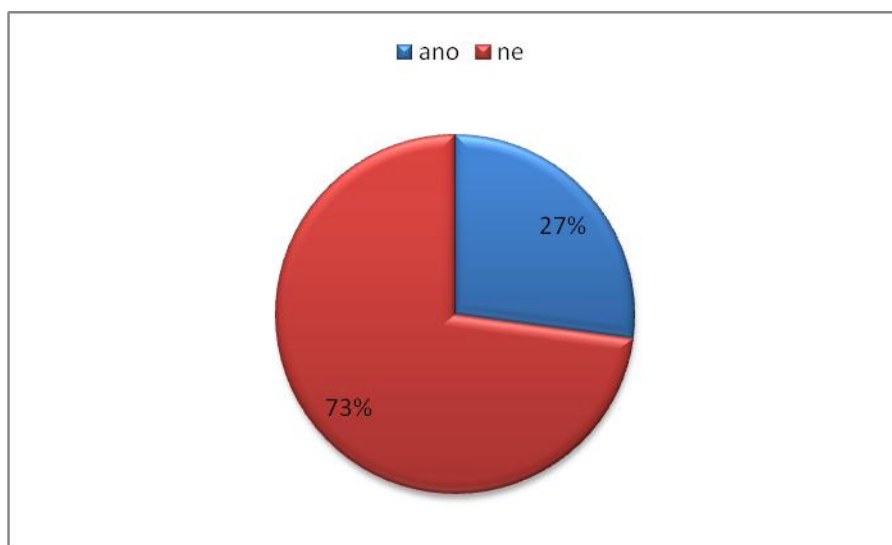
Otázka č. 25: Pomýšlel/a jsi někdy na útěk z domova?

Tabulka č. 25: Plánování útěku z domova

	počet	v %
ano	19	27 %
ne	51	73 %

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 25: Plánování útěku z domova

Zdroj: vlastní šetření

Dotazovaní žáci většinou nepomýšlí na útěk z domova (tuto skutečnost uvedlo 73 % žáků), avšak našli se i respondenti, kteří o útěku z domova uvažují (27 % žáků).

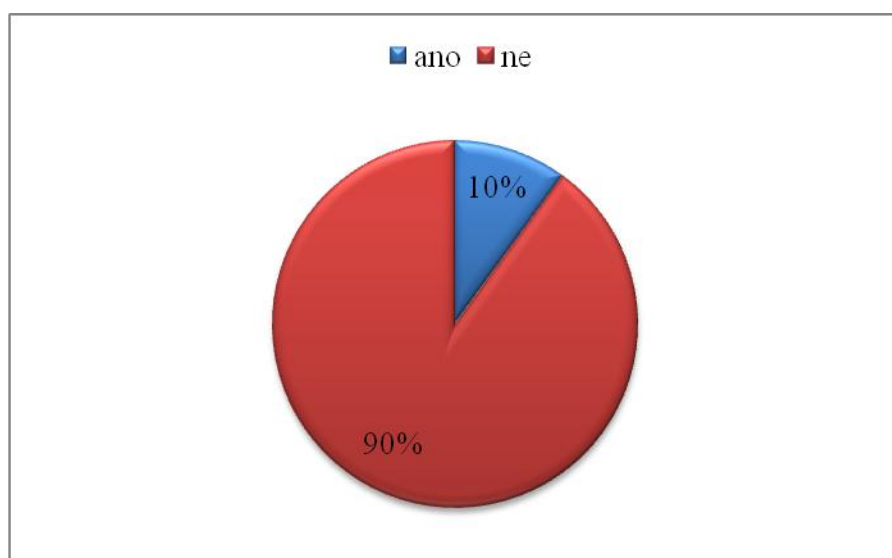
Otázka č. 26: Pokusil/a jsi se někdy o útěk z domova?

Tabulka č. 26: Pokus o útěk z domova

	počet	v %
Ano	7	10 %
Ne	63	90 %

Zdroj: vlastní šetření

Graf č. 26: Pokus o útěk z domova

Zdroj: vlastní šetření

Ze 70 dotazovaných žáků středních škol odpovědělo 7 žáků, že mají zkušenost s útekem z domova.

3.6 Vyhodnocení rozhovorů s metodiky prevence

Rozhovorů se zúčastnilo 6 metodiků prevence, přičemž každý metodik prevence pochází z jiné střední školy v Jihočeském kraji. Rozhovory byly provedeny ve školním roce 2018/2019 na začátku druhého pololetí. Bylo položeno celkem jedenáct strukturovaných otázek. Po smluvení termínů s jednotlivými metodiky prevence došlo k osobním schůzkám. Odpovědi, které byly získány prostřednictvím řízeného rozhovoru, byly ihned zaznamenávány písemně. Při samotných rozhovorech s metodiky prevence bylo požádáno o zachování anonymity. Výsledky získané během rozhovorů slouží pouze pro výzkumné účely. Otázky na metodiky prevence byly zaměřeny na získání informací ohledně připravenosti škol na rizikové chování mladistvých a jejich případné řešení.

Rozhovory s metodiky prevence na středních školách přinesly řadu zajímavých faktů a zjištění, které jsou níže shrnuty.

Otázka č. 1: Je ve Vaší škole vypracován scénář postupu řešení krizových situací?

Na otázku, zda je ve školách vypracován scénář postupu řešení krizových situací, odpověděli metodici prevence shodně. Uvádí, že střední školy mají stanoveny postupy a scénáře při řešení rizikového chování svých žáků. Polovina metodiků prevence uvedla, že postupy pro řešení krizových situací nejsou zpracovány v písemné podobě. V krizových situacích dochází ke spolupráci metodiků prevence, výchovných poradců, smluvních psychologů, vedení školy a pedagogů, a rovněž jsou informováni rodiče. Jeden z metodiků prevence uvádí, že „*problémy jsou různé a každý má jiný způsob řešení.*“ Polovina oslovených škol má vytvořen plán řešení krizových situací v písemné podobě.

Otázka č. 2: Jak zpravidla postupujete při řešení krizových situací?

Následovala otázka, jakým způsobem školy zpravidla postupují při řešení krizových situací. Většina metodiků prevence se shoduje, že vždy závisí na tom, o jaký problém se jedná, jak vznikl a jaká je jeho závažnost. Následně probíhá hledání vhodného řešení. Jak již bylo výše uvedeno, dochází ke spolupráci výchovných poradců, členů pedagogického sboru a dalších osob. Jeden z metodiků prevence tvrdí, že „*došlo i na situace, kdy byla situace řešena nejen se členy pedagogického sboru dle školního řádu,*

ale byla přivolána i záchranná služba a PCŘ. “ Další dva metodici prevence uvádí, že se snaží postupovat dle stanovených dokumentů (krizový plán, doporučení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy atd.)

Otázka č. 3: Jak probíhá spolupráce s rodiči (zákonnými zástupci)?

Při řešení problémů spojených s rizikovým chováním žáků na škole hraje velkou roli spolupráce rodičů. Metodici prevence uvádí, že „*spolupracovat s rodiči je ideální varianta.*“ Zde se ale zkušenosti metodiků prevence rozcházejí. Někteří dotazovaní metodici uvádí, že, jednání s rodiči probíhá kladně a bez větších komplikací. Rodiče jsou o výskytu rizikového chování informováni, účastní se různých besed pro rodiče a dalších akcí podporující spolupráci školy a rodiny a v případě potřeby se dostaví osobně k projednání záležitosti. Další metodici prevence uvádí, že se bohužel objevují situace, kdy rodiče problémových žáků nemají zájem spolupracovat se školou na řešení krizové situace, ať již z důvodu časové tísně nebo z důvodu popírání problému kvůli studu.

Otázka č. 4: Jsou ve Vaší škole využívány formy a metody prevence, např. modelové situace, nácvik dovedností, videa ve školní videotéce atd.?

Všichni oslovení metodici prevence uvedli, že preventivní programy jsou zapojovány do výuky, a to nejčastěji do předmětů občanská výchova, výchova ke zdraví a psychologie. Mezi využívané metody prevence dle metodiků patří filmy s preventivní tematikou (šikana, užívání návykových látek atd.), diskuze se žáky, přednášky a školení a nácvik dovedností a jednání.

Otázka č. 5: Má dle Vašeho názoru význam zařazovat do výuky nácvik modelových situací?

Na otázku spojenou se zařazením nácviků modelových situací do výuky odpověděla polovina dotazovaných metodiků prevence, že nácvik modelových situací (např. první pomoci) během výuky význam má. Informovanost studentů je potřebná v každém ohledu, a informace o negativních jevech a jejich nebezpečí bývají zakomponovány do výuky občanské výchovy. Jeden z metodiků prevence uvádí, že je třeba zařazovat nácvik modelových situací do výuky, avšak v rozumné míře. Dva metodici prevence uvádí, že dle jejich názoru zařazení nácviku modelových situací do výuky význam nemá.

Otázka č. 6: Jaké máte zkušenosti s preventivními programy organizací, např. Policie ČR, dopravní bezpečnost?

Na otázku ohledně zkušeností s preventivními programy výše uvedených organizací a zpětné vazby žáků, vplynuly odpovědi velmi kladné. Dle rozhovorů mají největší odezvu právě programy spojené s PČR nebo záchrannými složkami s ukázkami první pomoci. Tyto programy se osvědčily a reakce žáků jsou pozitivní. Nejčastěji jsou užívány preventivní programy PČR. Jeden z metodiků prevence však uvádí, že s preventivními programy výše uvedených organizací nemá žádné zkušenosti. Další metodik prevence uvádí, že preventivní programy těchto organizací využívají, ale „*jako prevence dopravní nekázně se však lépe osvědčily videoukázky BESIP - Nemyslíš, zaplatíš!*“

Otázka č. 7: Vyskytují se ve Vaší škole projevy rizikového chování, jako např. agresivita, vztahové problémy, kyberšikana, hrubé chování, užívání návykových látek atd.?

Odpovědi ohledně projevů rizikového chování na školách, kde působí dotazovaní metodici, byly různorodé. Mezi nejvíce řešené problémy patří šikana, užívání návykových látek a čím dál více kyberšikana a záškoláctví. Tyto negativní jevy se projeví i ve výsledcích dotazníkového šetření, z něhož vyplývá, že 69 % dotazovaných žáků má nějaké zkušenosti s chozením za školu a 33 % žáků bylo obětí šikany. Dva metodici prevence uvedli, že se výše uvedené projevy rizikového chování na školách vyskytují minimálně, příp. se jedná o méně závažné problémy.

Otázka č. 8. Setkal/a jste se na Vaší škole s užíváním drog žáky? Pokud ano, o jaké drogy se jednalo?

Všichni metodici prevence uvedli, že na jejich školách dochází k užívání návykových látek žáky. Nejčastěji se jedná o tabákové výrobky a alkoholické nápoje. Dva metodici prevence uvedli, že zaznamenali problém s užíváním marihuany. Z dotazníkového šetření bylo zjištěno, že 91 % dotazovaných žáků odmítlo jakoukoliv spojitost s užíváním tvrdých drog. Jinak je tomu ovšem u legálních drog, mezi které patří nikotin a alkohol. S užíváním alkoholických nápojů má zkušenost většina dotazovaných, a to přesně 87 % žáků. Větší kontrolovatelnost na školách pomocí dechových zkoušek a následné postihy by mohly zmírnit tento rizikový jev.

Otázka č. 9: Myslíte si, že je v dnešní době kouření u mladistvých naprosto běžným zlovykem?

Z rozhovorů vyplývá, že užívání tabákových výrobků mladistvými je dnes naprosto běžným problémem. Všichni dotazovaní se shodli v naprosto jasném výsledku. Kouření je dnes u mladistvých běžný zlovyk a někteří pedagogové již tento problém neřeší. V rozhovoru byla rovněž zmíněna skutečnost, že „*žáci začínají s kouřením již na prvním stupni, nejčastěji v partě, mimo školu.*“

Otázka č. 10: Absolvoval/a jste jako metodik prevence nějaký kurz nebo školení, např. jak poznat že je Váš student pod vlivem drog nebo alkoholu?

Tři dotazovaní metodici prevence uvedli, že nemají žádný kurz ani školení, které by jim pomohlo tuto náročnou práci vykonávat. Zbylí tři dotazovaní metodici uvedli, že mají zkušenosti s programy pro metodiky a absolvovali kurzy Metodik prevence a školení a přednášky spojené s touto problematikou.

Otázka č. 11: Jaká mohou být dle Vašeho názoru preventivní opatření proti rizikovému chování u středoškolské mládeže?

Metodici se shodli, že je třeba klást důraz na efektivnější a smysluplné využívání volného času samotných žáků středních škol. Právě dostatek volnočasových aktivit, mezi které řadíme například sportovní aktivity nebo adaptační kurzy, může pomoci zamezit vzniku rizikového chování u mladistvého jedince. Metodici dále uvedli, že je třeba „*opakovaně žákům předávat informace o možných rizicích a posilovat pozitivní klima ve škole, třídě.*“ Dále je třeba se zaměřit na spolupráci s rodiči žáků a zvyšování vzdělanosti kantorů v této problematice.

3.7 Vyhodnocení předpokladů a výzkumných otázek

Předpoklad č. 1: *Více než 1/3 žáků středních škol má zkušenost s užíváním tabákových výrobků.*

Tento předpoklad lze potvrdit. Z dotazníkového šetření bylo zjištěno, že 23 % dotazovaných žáků kouří denně a 37 % žáků kouří ve výjimečných situacích. Užívání tabákových výrobků mladistvými tedy není neobvyklým problémem.

Předpoklad č. 2: *Více než 80 % žáků má zkušenost s užíváním alkoholických nápojů.*

Dnešní mládež má nemalé zkušenosti s konzumací alkoholu. Mladiství se tím, že užívají alkoholické nápoje, netají. Zpřísněním postihů za konzumaci alkoholu mladistvými by mohlo dojít ke snížení počtu mladistvých konzumentů. Z výsledků

dotazníkového šetření vyplývá, že 87 % dotazovaných žáků má zkušenosti s užíváním alkoholických nápojů. Tento předpoklad tedy lze rovněž potvrdit.

Předpoklad č. 3: *Maximálně 5 % dotazovaných žáků se dostalo do styku s tvrdými drogami.*

Tento předpoklad lze také potvrdit. Tvrdé drogy zavrhuje většina respondentů - 91 % dotazovaných žáků odmítlo jakýkoliv styk s tvrdou drogou. Zbýlých 9 % žáků však zkušenost s tvrdými drogami má a nelze říci, že se jedná o malé číslo. Důležité je, aby se školy touto problematikou zabývaly a docházelo k zařazování preventivních metod do výuky.

Předpoklad č. 4: *Na středních školách se problémy s šikanou vyskytují pouze zřídka.*

Z dotazníkového šetření vyplynula překvapivá skutečnost – 33 % oslovených žáků středních škol (tj. téměř 1/3 žáků) uvedlo, že bylo obětí šikany a 47 % (tj. téměř 1/2 žáků) uvedlo, že se ocitlo v roli agresora (strůjce šikany). Lze tedy říci, že oslovené střední školy se s tímto problémem potýkají a je třeba se rovněž této problematice věnovat a zavést patřičná nápravná opatření. Tento předpoklad tedy nebyl potvrzen.

Výzkumná otázka č. 1: *Jaké nejčastější projevy rizikového chování se dle metodiků prevence u žáků středních škol vyskytují?*

Dle metodiků prevence mezi nejvíce řešené problémy na středních školách patří šikana, čím dál více kyberšikana, záškoláctví a užívání návykových látek. Tyto negativní jevy se projeví i ve výsledcích dotazníkového šetření

Výzkumná otázka č. 2: *Jak školy postupují při řešení krizových situací? Mají vypracován scénář postupu řešení krizových situací?*

Z rozhovorů vyplývá, že na školy mají vypracovány krizové plány pro případné řešení rizikového chování, přičemž vždy záleží právě na konkrétní situaci, o jaký problém se jedná a jak přesně vznikl. Polovina metodiků prevence uvedla, že mají pro řešení krizových situací vypracován písemný plán. V krizových situacích dochází ke spolupráci metodiků prevence, výchovných poradců, smluvních psychologů, vedení školy a pedagogů, a rovněž jsou informováni rodiče.

Výzkumná otázka č. 3: *Jaká mohou být preventivní opatření proti rizikovému chování u středoškolské mládeže?*

Metodici se shodli, že je třeba klást důraz na efektivnější a smysluplnější využívání volného času žáků středních škol (volnočasové aktivity atd.). Dále je třeba posilovat pozitivní klima ve třídě a více spolupracovat s rodiči, a to nejen u problémových žáků.

4 Závěr

Problematika rizikového chování mládeže, a to nejen středoškolské, je dnes velmi závažným tématem, a jeho vážnost je stále na vzestupu. Formy rizikového chování u mladistvých mají negativní dopad, a to jak na osobu, která se stala aktérem nebo obětí jednoho z negativních jevů, tak i na okolní prostředí.

Tato bakalářská práce je zaměřena na zmapování výskytu rizikového chování u žáků středních škol. S metodiky prevence byly uskutečněny rozhovory, jejichž obsahem bylo nejen zjištění výskytu rizikového chování na vybraných středních školách, ale rovněž byly kladeny dotazy ohledně prevence těchto rizikových forem chování. Připravenost sledovaných škol na realizaci prevence je dle mého zjištění na dobré úrovni. Téměř všichni dotazovaní metodici prevence odpověděli, že na jejich škole je vypracovaný plán postupů a vše je vždy řádně prošetřeno. Pro porovnání bylo záměrně na stejných školách provedeno dotazníkové šetření pro žáky druhých, třetích a čtvrtých maturitních ročníků za účelem zjištění informací ohledně výskytu rizikového chování. Výsledky jsou znázorněny prostřednictvím grafů.

Z výzkumu vyplývá, že středoškolská mládež, a to bez ohledu na zákonnou hranici osmnácti let, má nemalé zkušenosti s užíváním tabákových výrobků a alkoholických nápojů. V souvislosti s užíváním alkoholu respondenti v naprosté většině vyjádřili souhlas s užíváním alkoholických nápojů. Tabákové výrobky užívá též velká část dotazovaných, ovšem překvapivé bylo zjištění, že více než 70 % dotazovaných si nepřejde povolení užívání tabákových výrobků na středních školách. Dle metodiků prevence se na každé škole objevují problémy spojené s užíváním tabákových výrobků a alkoholických nápojů.

Užívání tvrdých drog je dalším a velmi závažným problémem, který se objevuje ve školském prostředí. Z výsledků výzkumu víme, že většina dotazovaných nevedla kontakt nebo zkušenosti s drogou. 9 % oslovených žáků středních škol však uvedlo, že s tvrdými drogami již zkušenost má. Metodici prevence uvádí, že žáci užívají spíše legální drogy, jako je alkohol a nikotin a k užívání tvrdých drog nedochází příliš často. Na oslovených středních školách bylo zaznamenáno užívání marihuany, a to především na školách, které jsou spojeny s internátním zařízením.

Výzkum se dále zabýval otázkou, zda mají rodiče přehled o tom, co se děje s jejich dětmi, a jakým způsobem tráví volný čas. Většina dotazovaných žáků uvedla, že jejich

rodiče mají přehled o tom, kde tráví své volné dny. Je zde ale otázka, zda ví, jakým způsobem a s kým tento volný čas tráví, jaké mají koníčky a záliby. Na dotaz, zdali rodina spolupracuje se školou při výskytu problémových situací, byla odpověď ve většině případů kladná. Vždy záleží na dané situaci u konkrétního problému, který vždy vyžaduje jiné řešení. Ve výsledcích výzkumu se vyskytují případy, kdy je řečeno, že rodiče právě problémových studentů, mají minimální zájem o řešení situace a je u nich velmi nízká úroveň spolupráce. Záležitost je v těchto případech nutno řešit pomocí připravených scénářů a použitím preventivních opatření. Pokud rodiče studentů s problémy nemají čas a zájem řešit problémovou situaci, může to mít za následek až výskyt kriminální činnosti žáka.

Převážná část dotazovaných žáků žije v úplné rodině s oběma pracujícími rodiči. Pracovní doba u obou rodičů může být odlišná a může mít dopad na celkovou výchovu dítěte. Nedostatek kontaktu s potomkem může způsobit vznik či potenciální větší riziko sklonu k negativním formám chování.

Dotazovaní dále uvedli, že mají ve škole dostatek přátel, a mají se, ve většině případů, komu svěřit, pokud vznikne nějaký problém. Jedním z problémů, které se vyskytují na středních školách, je šikana. Přibližně polovina oslovených žáků uvádí, že se v minulosti stala obětí šikany. Právě šikana může být příčinou dalšího rizikového chování, kterým je záškoláctví.

Jedna třetina žáků uvedla, že má strach ze školy, ať už kvůli stresu z učení nebo z důvodu hrozící šikany. Z rozhovorů s metodiky prevence vyplývá, že většina metodiků je na projevy rizikového chování připravena a ví, jak postupovat při řešení daných problémů.

Metodici dále uvedli, že nejčastějšími projevy rizikového chování u žáků středních škol jsou různé způsoby nekázně, užívání tabákových výrobků a alkoholických nápojů, záškoláctví a šikana. Užívání tvrdých drog a kriminální činnost byly uvedeny pouze v několika případech a pouze výjimečně. Otázkou je, jak zabránit zrození těchto negativních forem chování.

Z průzkumu bylo dále zjištěno, že žáci mají dostatek přátel a jsou ve většině případech spokojeni sami se sebou. Svůj volný čas v tomto období tráví převážně se svými vrstevníky. Snaží se jim vyrovnat a zapadnout do kolektivu. Právě postavení ve skupině

mladého jedince je významným faktorem, který může mít za následek projevy negativního chování.

Dotazovaní metodici prevence se shodli v názorech na prevenci vzniku rizikového chování. Důraz kladou na pozitivně trávený volný čas žáků a dostatek volnočasových aktivit, jako je například sport.

Informovanost o rizikovém chování, různé druhy preventivních opatření, modelové situace, ale i spolupráce se složkami záchranných sborů nebo policie, jsou tím správným řešením, jak žákům objasnit problematiku rizikových situací. Tyto potřebné informace jsou zařazeny do výuky, a to buď samostatně jako besedy, nebo jako přednášky pro studenty společně s praktickými ukázkami (např. první pomoc). Prevence vzniku rizikového chování často bývá zařazena do výukových hodin psychologie, občanské nauky nebo do předmětu výchova ke zdraví.

Seznam použité literatury

BENDL, Stanislav, Jaroslava HANUŠOVÁ a Marie LINKOVÁ. *Žák s problémovým chováním: cesta institucionální pomoci*. Praha: Stanislav Juhaňák - Triton, 2016. ISBN 978-80-7387-703-3.

CARR-GREGG, Michael. *Psychické problémy v dospívání*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0062-8.

ČAČKA, Otto. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. Brno: Doplněk, 2000. ISBN 80-7239-060-0.

GOODYER, Paula a Jiří PÁNEK. *Drogy + teenager*. Praha: Slovanský dům, 2001. ISBN 80-86421-44-9.

JEDLIČKA, Richard. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. Praha: Themis, 2004. ISBN 80-7312-038-0.

KABÍČEK, Pavel, Ladislav CSÉMY a Jana HAMANOVÁ. *Rizikové chování v dospívání a jeho vztah ke zdraví*. Praha: Triton, 2014. ISBN 978-80-7387-793-4.

KOVAŘÍK, J.; ŠMOLKA, P. *Současná rodina – problémy, kontrasty, proměny, naděje*. Praha: Asociace manželských a rodinných poradců ČR, 1996, ISBN: (brož.)

MALACH, Josef. *Teorie metodiky výchovy*. Vyd. 2., upr. a dopl. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-86723-93-8.

MARTIN, Michael a Cynthie WALTMAN-GREENWOOD, ed. *Jak řešit problémy dětí se školou: lexikon pro rodiče*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-125-8.

MARTÍNEK, Z. *Agresivita i kriminalita školní mládeže*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. 152 s. ISBN 978-80-247-2310-5.

MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH. *Jak a proč nás trápí děti*. Praha: Grada, 1997. ISBN 80-7169-587-4.

MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. 2., upr. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-86429-87-8.

MÜHLPACHR, Pavel. *Sociopatologie pro sociální pracovníky*. Brno: MSD, 2008. ISBN 978-80-7392-069-2.

- NEŠPOR, Karel. *Středoškoláci o drogách, alkoholu, kouření a lepších věcech*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-086-3.
- PEŠEK, R., NEČESANÁ, K. *Prevence užívání tabáku, alkoholu a jiných drog u dospívajících*. Písek: Arkáda, 2009. ISBN 978-80-254-5971-3.
- PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3470-5.
- ROGERS, Vanessa. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-984-2.
- TRAIN, Alan. *Nejčastější poruchy chování dětí: jak je rozpoznat a kdy se obrátit na odborníka*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-503-2.
- VÁGNEROVÁ, Kateřina. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-912-5.
- VAŠUTOVÁ, Maria. *Proměny šikany ve světě nových médií*. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2010. ISBN 978-80-7368-858-5.
- WOITITZ, Janet Geringer. *Dospělé děti alkoholiků*. Rozš. vyd. V Praze: Columbus, 1998. ISBN 80-85928-73-6.

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Věkové zastoupení respondentů

Tabulka č. 2: Zastoupené pohlaví

Tabulka č. 3: Úplnost rodiny

Tabulka č. 4: Se kterým rodičem tráví více času mladistvý v neúplné rodině

Tabulka č. 5: Zaměstnání rodičů

Tabulka č. 6: Finanční problémy rodiny

Tabulka č. 7: Přátelství s vrstevníky

Tabulka č. 8: Mají se žáci na koho obrátit v případě problémů?

Tabulka č. 9: Porovnávají žáci se spolužáky své finanční prostředky?

Tabulka č. 10: Spokojenost s atmosférou ve škole

Tabulka č. 11: Obavy žáků ze školy

Tabulka č. 12: Napomenutí či poznámky za špatné chování u žáků

Tabulka č. 13: Zkušenost žáků se záškoláctvím

Tabulka č. 14: Informovanost rodičů o záškoláctví žáka

Tabulka č. 15: Informovanost žáků o záškoláctví spolužáků

Tabulka č. 16: Zkušenost žáků se šikanou

Tabulka č. 17: Šikánování spolužáků

Tabulka č. 18: Zkušenosti žáků s užíváním tabákových výrobků

Tabulka č. 19: Názor žáků na povolení užívání tabákových výrobků na středních školách

Tabulka č. 20: Zastoupení uživatelů tabákových výrobků na středních školách

Tabulka č. 21: Zkušenost středoškoláků s užíváním alkoholu

Tabulka č. 22: Informovanost rodičů o trávení volného času žáků

Tabulka č. 23: Zkušenost středoškoláků s tvrdými drogami

Tabulka č. 24: Celkový pocit spokojenosti žáků

Tabulka č. 25: Plánování útěku z domova

Tabulka č. 26: Pokus o útěk z domova

Seznam grafů

Graf č. 1: Věkové zastoupení respondentů v %

Graf č. 2: Zastoupené pohlaví

Graf č. 3: Úplnost rodiny

Graf č. 4: Se kterým rodičem tráví více času mladistvý v neúplné rodině

Graf č. 5: Zaměstnání rodičů

Graf č. 6: Finanční problémy rodiny

Graf č. 7: Přátelství s vrstevníky

Graf č. 8: Mají se žáci na koho obrátit v případě problémů?

Graf č. 9: Porovnávají žáci se spolužáky své finanční prostředky?

Graf č. 10: Spokojenost s atmosférou ve škole

Graf č. 11: Obavy žáků ze školy

Graf č. 12: Napomenutí či poznámky za špatné chování u žáků

Graf č. 13: Zkušenost žáků se záškoláctvím

Graf č. 14: Informovanost rodičů o záškoláctví žáka

Graf č. 15: Informovanost žáků o záškoláctví spolužáků

Graf č. 16: Zkušenost žáků se šikanou

Graf č. 17: Šikanování spolužáků

Graf č. 18: Zkušenosti žáků s užíváním tabákových výrobků

Graf č. 19: Názor žáků na povolení užívání tabákových výrobků na středních školách

Graf č. 20: Zastoupení uživatelů tabákových výrobků na středních školách

Graf č. 21: Zkušenost středoškoláků s užíváním alkoholu

Graf č. 22: Informovanost rodičů o trávení volného času žáků

Graf č. 23: Zkušenost středoškoláků s tvrdými drogami

Graf č. 24: Celkový pocit spokojenosti žáků

Graf č. 25: Plánování útěku z domova

Graf č. 26: Pokus o útěk z domova

Seznam příloh

Příloha č. 1: Dotazník pro žáky střední školy

Příloha č. 2: Rozhovory s metodiky prevence

Příloha č. 1:

Dotazník pro žáky střední školy

Zakroužkujte prosím Vámi zvolenou odpověď

1. Tvůj věk:

- A) 15 let
- B) 16 let
- C) 17 let
- D) 18 let
- E) 19 let a více

2. Tvoje pohlaví:

- A) muž
- B) žena

3. Žiješ v rodině s oběma rodiči?

- A) ano
- B) ne

4. Pokud ne, s jakým z rodičů trávíš více času?

- A) otec
- B) matka
- C) úplná rodina

5. Jsou oba rodiče zaměstnaní?

- A) ano
- B) ne

6. Máš pocit, že se ve tvé rodině často mluví o problémech spojenými s financemi?

- A) ano
- B) ne
- C) nevím

7. Máš ve škole dostatek přátel?

A) ano

B) ne

8. Máš někoho, na koho se můžeš obrátit s jakýmkoliv problémem?

A) ano

B) ne

9. Řešíte s kamarády navzájem své finanční prostředky?

A) ano

B) ne

C) nejsem si jistý

10. Jak se ti celkově líbí ve škole? Označ (zakroužkuj) jako známkou ve škole.

1	2	3	4	5
rozhodně ano	spíše ano	průměr	spíše ne	rozhodně ne

11. Do jaké míry u Tebe převládá strach ze školy? Označ (zakroužkuj) jako známkou ve škole.

1	2	3	4	5
žádný strach	menší strach	neutrální	větší strach	velký strach

12. Dostal/a si někdy napomenutí nebo poznámky za špatné chování při vyučování?

A) ano

B) ne

13. Máš osobní zkušenosti s chozením za školu?

A) ano

B) ne

14. Pokud ano, vědí o tom rodiče?

A) ano

B) ne

C) nechodím za školu

15. Jsi si vědom/a, že tvoji spolužáci za školu chodí?

A) ano

B) ne

C) nevím

16. Stal/a jsi se někdy obětí šikany?

A) ano

B) ne

17. Šikanoval/a jsi někdy někoho?

A) ano

B) ne

18. Kouříš? A jak často?

A) ano, denně

B) ano, ale spíše výjimečně

C) ne

19. Mělo by být kouření povoleno na středních školách?

A) ano

B) ne

20. Můžeš říct, že více jak polovina tvé třídy kouří?

A) ano

B) ne

C) nevím

21. Máš zkušenosti s pitím alkoholu?

A) ano

B) ne

22. Vědí rodiče, kde a jakým způsobem trávíš víkendové volné dny?

A) ano, vždy

B) nevědí

23. Dostal/a jsi se někdy do styku s tvrdými drogami?

A) ano

B) ne

24. Jaký je tvůj celkový pocit spokojenosti, toho, jak jsi se sebou sám spokojen/a?

Označ (zakroužkuj) jako známkou ve škole.

1	2	3	4	5
velmi spokojen/a	spíše spokojen/a	průměr	spíše nespokojen/a	velmi nespokojen/a

25. Pomýšlel/a jsi někdy útěk z domova?

A) ano

B) ne

26. Pokusil/a jsi se někdy o útěk z domova?

A) ano

B) ne

Příloha č. 2:

Rozhovor s metodiky prevence

1. Je ve Vaší škole vypracován scénář postupu řešení krizových situací?
2. Jak zpravidla postupujete při řešení krizových situací?
3. Jak probíhá spolupráce s rodiči (zákonnými zástupci)?
4. Jsou ve Vaší škole využívány formy a metody prevence, např. modelové situace, nácvik dovedností, videa ve školní videotéce atd.?
5. Má dle Vašeho názoru význam zařazovat do výuky nácvik modelových situací?
6. Jaké máte zkušenosti s preventivními programy organizací, např. policie ČR, dopravní bezpečnost?
7. Vyskytují se ve Vaší škole projevy rizikového chování, jako např. agresivita, vztahové problémy, kyberšikana, hrubé chování, užívání návykových látek atd.?
8. Setkal/a jste se na Vaší škole s užíváním drog studenty? Pokud ano, o jaké drogy se jednalo?
9. Myslíte si, že je v dnešní době kouření u mladistvých naprosto běžným zlozvykem?
10. Absolvoval/a jste jako metodik prevence nějaký kurz nebo školení, např. jak poznat že je Váš student pod vlivem drog nebo alkoholu?
11. Jaká mohou být dle Vašeho názoru preventivní opatření proti rizikovému chování u středoškolské mládeže?

1. Je ve Vaší škole vypracován scénář postupu řešení krizových situací?

- a) *V písemné podobě ne. V krizových situacích se automaticky schází výchovný poradce, metodici prevence a dle závažnosti je přizván smluvní psycholog.*
- b) *Výchovný poradce spolupracuje s metodikem prevence, vedením školy a pedagogem, který krizovou situaci první odhalil. Informován je i třídní učitel, rodiče žáka.*
- c) *Textová podoba přímého řešení vypracována není. Problémy jsou různé a každý má jiný způsob řešení.*
- d) *Ano, škola má vytvořený minimální preventivní program a bezpečnostní směrnici.*
- e) *Ano, je vytvořen např. krizový plán školy, pro případ krizových situací nebo výskytu rizikového chování.*
- f) *Ano, máme složky a dokumenty, dle kterých postupujeme při řešení těchto situací.*

2. Jak zpravidla postupujete při řešení krizových situací?

- a) *Záleží na závažnosti dané situace. Na základě schůzky výše uvedených se stanoví další postup.*

b) *Vyslechnutí problému/zjištění rozsahu problému, odstranění akutního ohrožení a podpora osoby v krizi, odhad průběhu a zvážení dostupných podpor/pomoci, odsouhlasená informovanost dalších osob, zahájení řešení problému.*

c) *Podle situace, vždy je třeba vědět, o který problém se jedná a jak přesně vznikl.*

d) *Podle školního řádu a uvedených dokumentů, vždy za účasti třídního učitele a ředitele školy.*

e) *Krizové situace řešíme dle našeho krizového plánu a doporučení MŠMT. Ve škole je vypracovaná školní strategie prevence.*

f) *Tyto situace řešíme dle daného problému. Došlo i na situace kdy byla situace řešena nejen se členy pedagogického sboru dle školního řádu, ale byla přivolána i záchranná služba a PČR.*

3. Jak probíhá spolupráce s rodiči (zákonnými zástupci)?

a) *Vzhledem k pobytu na internátu je kromě třídního učitele i třídní vychovatel. Kontakt je většinou telefonický a v případě potřeby se ZS osobně dostaví. V oblasti styku s rodiči nebyly zaznamenány komplikace.*

b) *Záleží na konkrétním případě, spolupracovat s rodiči je ideální varianta, občas se ale vyskytne i vyslovená nedůvěra či popírání z důvodu studu*

c) *Vždy záleží na konkrétní rodině, na naší škole jsou i případy, kdy rodiče neměli zájem spolupracovat, i třeba z důvodu časové tísně. Mohu ale říci že spolupráce s rodiči je většinou kladná.*

d) *Rodiče problematických žáků mají minimální zájem o spolupráci. Věc je pak postoupena OSPOD.*

e) *Rodiče jsou vždy informováni o výskytu rizikového chování. V rámci prevence organizujeme různé besedy pro rodiče a další akce podporující spolupráci školy a rodiny.*

f) *Ve většině případu je přístup rodičů negativní a bez zájmu spolupráce.*

4. Jsou ve Vaší škole využívány formy a metody prevence, např. modelové situace, nácvik dovedností, videa ve školní videotéce atd.?

a) *Ano. Filmy s preventivní tematikou + diskuze na dané téma. Přednášky a školení.*

b) *částečně v hodinách psychologie*

c) *ano jsou zařazeny do výuky v občanské výchově.*

- d) *Ano, v rámci jednotlivých předmětů (zejména OV nebo Výchova ke zdraví).*
- e) *Modelové situace, nácvik dovedností a jednání (preventivní programy), filmy k jednotlivým projevům (šikana, domácí násilí, zneužívání návykových látek).*
- f) *Ano, do výuky zapojujeme informační a preventivní videa o škodlivosti užívání drog, alkoholu a kouření vůči zdraví.*

5. Má dle Vašeho názoru význam zařazovat do výuky nácvik modelových situací?

- a) *Do výuky ne. Pro řešení již vzniklých problémů – ano.*
- b) *V rozumné míře*
- c) *Podle mého názoru zařazení do výuky nemá význam*
- d) *Ano, zejména na našem typu školy vzděláváme žáky se zdravotním postižením.*
- e) *Ano, praktický nácvik (např. první pomoc), modelové situace mají význam.*
- f) *Ano, do výuky Výchova ke zdraví a Občanská nauka.*

6. Jaké máte zkušenosti s preventivními programy organizací, např. policie ČR, dopravní bezpečnost?

- a) *S PČR již dlouho spolupracujeme. Akce mají pozitivní odezvu u studentů. Jsou dobrovolné.*
- b) *Nemám žádné zkušenosti*
- c) *V kurzech příprava na autoškolu jsou například hodiny jak se chovat v dopravě, bezpečnost a správné chování chodců v provozu. Děti to baví a jejich reakce jsou pozitivní.*
- d) *Pozitivní, využíváme jich. Jako prevence dopravní nekázně se však ještě lépe osvědčily videoukázky Besip Nemyslíš, zaplatíš.*
- e) *Nejvíce využíváme preventivní programy prevence (PČR). Připravujeme vícehodinové programy, interaktivní, kdy se žáci aktivně zapojují.*
- f) *Účastnili jsme se akce – Prevence proti užívání návykových látek.*

7. Vyskytují se ve Vaší škole projevy rizikového chování, jako např. agresivita, vztahové problémy, kyberšikana, hrubé chování, užívání návykových látek atd.?

- a) *V ojedinělých případech, menší závažnosti.*

b) *Minimálně*

c) *Mohu říci, že se staršími ročníky občas řešíme šikanu- kyberšikanu.*

d) *Bohužel ano, všechny uvedené, řešili jsme v loňském školním roce i případy dlouhodobého záškoláctví.*

e) *Ano, nejčastěji řešíme vztahy mezi žáky, agresivitu, záškoláctví, kouření.*

f) *Opakovaně řešíme záškoláctví. Jako novinku problémy se sociálními sítěmi.*

8. Setkal/a jste se na Vaší škole s užíváním drog studenty? Pokud ano, o jaké drogy se jednalo?

a) *Ano, marihuana. V době pobytu na internátě.*

b) *Pouze legální drogy: nikotin, alkohol.*

c) *Kouření je na denním pořádku.*

d) *Ano, marihuana, tabák opakovaně.*

e) *Ano, tabák, alkohol, tvrdé drogy.*

f) *S tvrdými drogami ne. Alkohol a tabák opakovaně. především v prostorách pro praktickou výuku).*

9. Myslíte si, že je v dnešní době kouření u mladistvých naprosto běžným zlozvykem?

a) *Bohužel ano, avšak přijde mi, že tato módní vlna je na ústupu. Otázkou jsou e-cigarety.*

b) *Ano, mohu říci, že nejen na středních školách.*

c) *Rozhodně ano, někteří kolegové už to ani neřeší.*

d) *Mladiství, kteří kouří, ho za naprosto běžný zlozvyk považují.*

e) *Ano, žáci začínají s kouřením již na prvním stupni, nejčastěji v partě, mimo školu.*

f) *Kouření je již dávno u mladistvých považováno za normální jev.*

10. Absolvoval/a jste jako metodik prevence nějaký kurz nebo školení, např. jak poznat že je Váš student pod vlivem drog nebo alkoholu?

a) *Ano, v rámci studia kurzu Metodik prevence.*

b) *Ne*

c) Bohužel nemám žádný kurz.

d) Absolvovala jsem práci v rámci DVPP studium ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů metodik prevence sociálně-patologických jevů.

e) Ano, absolvovala jsem školení metodik prevence, kurzy a přednášky.

f) Žádné školení pro vykonávání metodika prevence nemám.

11. Jaká mohou být dle Vašeho názoru preventivní opatření proti rizikovému chování u středoškolské mládeže?

a) Efektivnější využití volného času.

b) Dostatek volnočasových aktivit, adaptační kurzy, přednášky-informovanost o možnosti řešení krizových situací, návštěvy center, vzdělanost kantorů v této problematice

c) Volný čas studentů, rodiče nemají čas, jejich děti občas dělají věci, které popírají zdravý rozum.

d) Nabídnout možnost smysluplného využití trávení volného času.

e) Opakovaně žákům předávat informace o možných rizicích. Posilovat pozitivní klima ve škole, třídě.

f) Více spolupracovat s rodiči. Volný čas studenta a výběr aktivit.